

BÍRÓSÁGFIGYELŐ

**„Csak legyintett arra, hogy
családon belüli erőszak”**

BÍRÓSÁGOK MONITOROZÁSA A PÁRKAPCSOLATI ERŐSZAKKAL ÉRINTETT ESETEK KEZELÉSÉBEN

A PATENT EGYESÜLET 14 HÓNAPOS PROGRAMJÁNAK ISMERTETÉSE

PATENT Egyesület
Budapest, 2016

**„Csak legyintett arra, hogy
családon belüli erőszak”**

BÍRÓSÁGOK MONITOROZÁSA A PÁRKAPCSOLATI ERŐSZAKKAL ÉRINTETT ESETEK KEZELÉSÉBEN

A PATENT EGYESÜLET 14 HÓNAPOS PROGRAMJÁNAK ISMERTETÉSE

A kiadvány létrejöttét a Norvég Civil Támogatási Alap
(www.norvegcivilalap.hu) tette lehetővé.

Szerző:
dr. Sándor Beáta

Lektorálta:
dr. Spronz Júlia
dr. Stummer Vera

PATENT Egyesület
Budapest, 2016

Tartalom

Bevezetés.....	5
1. A projekt céljai és tevékenységei	7
2. A monitorozólapokon rögzített tartalom	9
3. A Bíróságfigyelő program (2015-16) eredményei és tanulságai.....	11
A tárgyalások nyilvánosságának kérdése	11
Még mindig a jog hálójában	18
Rágalmazási per indítása, eljárási zaklatás.....	18
Amikor a bíróság figyelemmel van a bántalmazásra.....	20
Példák előítéletes, a bántalmazásra vak vagy afölött szemet hunyó attitűdökre.....	21
Gyerekek mint a párkapcsolati erőszak áldozatai	29
A bosszú vádja	29
A párkapcsolati erőszak hatása a gyerekre	29
Szexuális bántalmazás	34
Az áldozatvédelem hiányosságai	36
Javaslat az <i>amicus curiae</i> jogintézményének bevezetésére.....	38
4. Interjúk bántalmazott nőkkel a bírósági eljárás(ok) során szerzett tapasztalataikról	39
5. Az út előre: jó gyakorlatok követése, kidolgozása és megvalósítása	45
Az Isztambuli Egyezmény	45
Integrált védelem a nemi alapú erőszakkal szemben: a spanyol modell	47
Szakmai módszertani útmutató a párkapcsolati erőszak elleni hatékony fellépésre	48
6. Ajánlások.....	51
FÜGGELÉK: A monitorozást végző önkéntesek képzése	53

A PATENT Jogvédő Egyesület 2013 októbere és 2014 októbere között a Norvég Civil Támogatási Alap segítségével Magyarországon elsőként indított olyan programot, amely a párkapcsolati erőszakkal érintett bírósági – polgári peres és nemperes, valamint büntető – ügyek tárgyalásainak laikus megfigyelésére irányult. Ezt folytatta egyesületünk 2015 tavaszától 2016 tavaszáig egy kibővített, több oktatási és kutatási tevékenységet tartalmazó, de a monitorozás folytatását is magában foglaló, 14 hónapon át futó projekttel.

A program nem csak ebben a témakörben, hanem egyébként is úttörő jellegű, mert Magyarországon semmilyen szisztematikus, közérthető ellenőrzése nem létezik az ítélezés tényleges, mindennapi, nyilvánosság előtt zajló tevékenységének.

A bíróságfigyelés, a „court watch” hagyománya a nők elleni erőszak emberségesebb bírósági kezelésének elősegítését célozta a nyilvánosság erejével. Ennek egyik amerikai megvalósulása programunk inspirálója, a WATCH projekt (Women At The Court House, nők a bíróságon). Nem véletlen, hogy a bíróságfigyelés éppen a családon belüli erőszak és a partnerbántalmazási ügyek kapcsán indult el és valósult meg. A párkapcsolati erőszak olyan témakör, amelynek kezelésére a jogalkalmazók rendszerint kevésbé felkészültek, itt az egyik legjellemzőbb az előítéletek, a bagatellizálás, az áldozathibáztatás érvényesülése. A programot az Amerikai Egyesült Államokban több helyen már bejártatott és bevált minták figyelembevételével, de a magyar sajátosságokhoz igazítva terveztük meg.

A bíróságfigyelő program önkéntesek tevékenységére épült. Az önkéntesek – bár néhány kiemelt célcsoportot szólítottunk meg – olyan laikus állampolgárokból álltak össze, akik tanulmányaik, foglalkozásuk, érintettségük vagy pusztán érdeklődésük alapján jelentkeztek erre a feladatra. Joghallgatók, pszichológus-hallgatók, gyakorló jogászok, szociális szakemberek, valamint a bántalmazást korábban megtapasztaló nők egyaránt szerepeltek közöttük. Egyetlen elvárás volt a monitorozás kapcsán velük szemben: az áldozatok hatósági kezelésének a bántalmazottak szempontjaira és valóságára érzékeny és alapos megfigyelése. Igyekeztünk a projektet úgy megvalósítani, hogy a bíróságok tevékenységét a lehető leghétköznapibb módon közelítsük meg, és a lehető legkevésbé torzított optikán keresztül lássuk-láttassuk – úgy, ahogyan a valóságban működik.

A megfigyelés tehát kizárólag a laikus állampolgár szemszögéből valósult meg. Azt szerettük volna látni-láttatni a monitorozó önkénteseken keresztül, hogy mit tapasztal „az ember” abból, amit a bíróságok tesznek. E célból következően is a bíróságfigyelő program sok minden NEM volt: nem törekedtünk jogász-szakmai, pszichológiai, szociológiai vagy egyéb tudományos eredmények gyűjtésére, nem végeztünk kutató, aktamegismerő, ügyféllátó tevékenységet.

Az érintett bíróságok munkáját a lehető legkevésbé kívántuk zavarni, ezért önkénteseink minden feltűnést kerülve, hallgatóságként jelentek meg a tervezetten vagy véletlenszerűen kiválasztott tárgyalásokon. Így az, amit a tárgyalóteremben tapasztaltak, nem az ő tevékenységükkel, megjelenésükkel összefüggésben, hanem az eljárások hivatali és nem hivatali részesei miatt alakult úgy, ahogy alakult. (Igaz, azt tapasztaltuk, hogy a nyilvánosság sok helyen egyáltalán nem magától értetődő, és a bíróságok – több pozitív fogadtatás és visszajelzés ellenére – sem a mindennapokban, sem a felső vezetés szintjén nem értik, nem kívánják ezt a fajta nyilvánosságot.)

Bíróságfigyelő tevékenységünk célja az volt, hogy adatokat szolgáltatson állapotfelmérő tevékenységünkhöz: a bíróság működésének átláthatóságát és a párkapcsolati erőszak bírósági kezelését céloztuk megfigyelni.

Reményeink szerint a monitorozás egy idő után egyfajta mozgalommá tudja kinőni magát, amelyet a PATENT Egyesület saját alaptevékenysége körében szívesen támogat, koordinál. A bíróságok nyilvánosság általi ellenőrzése, tevékenységük kontrollja és bírálhatósága ugyanis a jogállamiság alapelemei közé tartozik – feltéve, hogy valakik vállalják is ezt a kontrollszerepet. Nem lehet minden tárgyalásra egy-egy jogvédőt állítani – de minden nyilvános eljárás körül ott van a civil kontroll lehetősége, a tágabb és szűkebb közösség érdeklődése vagy érdektelensége, akkor is, ha hagyományos értelemben véve „magánügyekről” van szó.

A vizsgált párkapcsolati „magánügyek” ugyanis együttesen a szó legszorosabb értelmében közügyek: a társadalom morális közegészségügyének kérdése az, ami a családokon, párkapcsolatokon belül folyhat és folyik. Nemzedékek erkölcsi és mentális épsége a tétje a napvilágra és a nyilvánosság elé kerülő visszaélések hatósági kezelésének.

Néhány pozitív példa mellett jó néhány visszásságot tártunk fel a munka során, kezdve a tájékozódástól, a bírósági eljárások hozzáférhetőségétől, a valódi nyilvánosságon keresztül az egyedi esetek kezelésének emberségességéig, az áldozatok szempontjainak negligálásáig. Ezen megállapítások alapján összegző ajánlásokat fogalmaztunk meg.

Ezúton mondunk köszönetet kitartó és elkötelezett önkénteseinknek. Köszönjük továbbá mindazon bírácoknak, ügyészeknek, ügyvédeknek a lehetőséget, akik nyilvánosság előtt folytatott munkájukat látni engedték, akár tudatosan, akár nem is sejtve, hogy őket „megfigyelik”. Jó lenne, ha minden jogalkalmazó abban a tudatban végezné a munkáját minden nap, hogy tevékenységének értékelésére számot tartanak a társadalom képviselői, ez esetben a bántalmazottak helyzetét speciális érzékenységgel monitorozó „civiliek”.

Budapest, 2016. április 11.

1. A projekt céljai és tevékenységei

Tárgyalások monitorozása

A családon belüli erőszakkal kapcsolatos ügyek Magyarországon sok esetben nem a nemzetközi szakmai előírásoknak megfelelő elbírálásban részesülnek. A bírósági eljárások nyilvánossága nem valódi, a laikus kontroll szerepe elenyésző. 2013 és 2014 októbere között Magyarországon először valósítottunk meg egy olyan programot, amely kifejezetten a párkapcsolati erőszakkal érintett bírósági ügyek tárgyalásainak laikus megfigyelésére irányult. A projekt folytatását azért láttuk szükségesnek, hogy hosszabb távon erősítsük az áldozatok jogérvényesítését, változtassunk a bírák jelentős részének megközelítésén, erősítsük a társadalmi tudatosodást, és növeljük a bíróságok munkája iránti érdeklődést.

Egy reprezentatív szociológiai felmérés szerint a párkapcsolati erőszak minden ötödik nőt érint. Ezért egyáltalán nem mindegy, hogy a jogrendszer hogyan kezeli ezeket az eseteket.

A bíróságfigyelő program szükségessége (külföldön is, Magyarországon is) azon a tapasztalaton alapul, hogy a hatóságok nem eléggé felkészültek a párkapcsolati erőszakkal összefüggő ügyek kezelésére. Maga a jogrendszer is számos diszfunkciót rejt: ezek gyengítik az áldozatok jogérvényesítését. Magyarországon a jogfejlődés a párkapcsolati erőszak hatékonyabb kezelése érdekében elindult, ennek azonban a gyakorlati hatása a bírák képzésében, a hatóságok tagjaival szembeni kvalifikációs elvárásokban még nem mutatkozik meg.

Kapcsolódó oktatási, kutatási tevékenységek

Tapasztalatunk szerint fontos, hogy az áldozatközpontúság és a családon belüli erőszakról szóló tudás megjelenjen az egyetemi oktatásban. Ezért a projekt részeként a 2014/15-ös tanév őszi és a 2015/16-os tanév tavaszi félévében *Párkapcsolati erőszak jogklinika* címmel szemináriumot vezettünk az ELTE Állam- és Jogtudományi Kara jogászhallgatóinak részére, és előadásokat, tömbösített jogklinika órákat tartottunk a Szegedi Tudományegyetem, a Miskolci Egyetem és a Károli Gáspár Református Egyetem állam- és jogtudományi karán. 2015 őszén egyetemi jegyzetet is megjelentettünk *Párkapcsolati erőszak jogklinika* címmel.¹

Az ELTE ÁJK-n megtartott *Párkapcsolati erőszak jogklinika* című szeminárium hallgatói megismerkedhettek a Patent Egyesület munkájával, a mindennapokban érvényesülő sztereotípiákkal, az erőszak láthatatlanságának jelenségével és okaival, a párkapcsolati erőszak természetrajzával, statisztikai adatokkal, a bíróságfigyeléssel kapcsolatos gyakorlati tudnivalókkal, a párkapcsolati erőszakkal kapcsolatos jogalkalmazási gyakorlatról szóló beszá-

¹ A Patent Egyesület weboldalán:
http://www.patent.org.hu/dokumentumok/szakembereknek/nok/Jogklinika_parkapcsolati_eroszak_kiadvany.pdf

molókkal, betekintést nyerhettek az ügyféllátásba, a traumatizált ügyféllel való bánásmód metodikájába, és jogesetek feldolgozásán, valamint a monitorozó munkába való bekapcsolódáson keresztül szereztek gyakorlati tapasztalatot a témában.²

A helyzet- és szükségletelemzést segítette folyamatosan működő jogsegély-szolgálatunk is. Ennek ügyfeleivel 2015 tavaszán 15 interjút készítettünk, hogy áttekintést kapjunk róla, hogyan élik meg a bántalmazott nők az éveken át tartó eljárás-sorozatot, amelyben részt kell venniük.

A projekt részeként jogi, illetve érzékenyítő képzést tartottunk a Budapest Főváros Kormányhivatala Igazságügyi Szolgálatának Áldozatsegítő és Jogi Osztálya számára, a mosonmagyaróvári Családok Átmeneti Otthona és a miskolci Holdam egyesület munkatársai és tagjai számára, valamint egy veszprémi csoportnak is, ahol volt bántalmazott nők egy csoportja hívott meg néhány érdeklődőt, többek között védőnőket és rendőröket a beszélgetésre.

Hosszú távú céljaink

A projekt hosszú távú célja a bíróságfigyelés gyakorlatának szakmai meghonosítása a családon belüli erőszakkal kapcsolatos ügyek esetében, illetve más típusú diszkriminációs ügyek esetében is. Hosszú távú célunk a családon belüli erőszak tekintetében a társadalmi tudatosság növelése, a családon belüli erőszak előfordulásának csökkenése is.

A bíróságfigyelés és a monitorozott tárgyalásokról készülő kutatási beszámolók egyik alapvető célja az is, hogy felhívják a figyelmet a bírák ezen a területen való speciális képzésének szükségességére, illetve hogy ilyen képzések alapjául szolgáljanak. Sajnos ez az a terület, amelyen munkánk sikeressége a legkevésbé rajtunk múlik: a bíróságok igazgatási csúcsszerve, az Országos Bírósági Hivatal kompetenciájába tartozik annak felismerése, hogy a bíróknak ezen a területen szükségük van a képzésre, és ennek megvalósítása is. Ennek a felismerésnek azonban nem látjuk a jeleit. Kutatási összefoglalónk mindenesetre újabb jelzéssel szolgál arról, hogy a családon belüli erőszak áldozatai nem kapnak megfelelő védelmet és igazságszolgáltatást, akkor sem, ha ügyük bíróság elé kerül.

² Az ELTE ÁJK weboldalán: http://www.ajk.elte.hu/file/TSZ_JOT_1516_ALT_parkapcs.pdf

2. A monitorozólapokon rögzített tartalom

A Bíróságfigyelő programban az önkéntes monitorozók feladata büntető és polgári ügyekben zajló tárgyalások megfigyelése volt.

Távoltartási ügyet előzetes várakozásainkkal ellentétben végül nem monitoroztak az önkéntesek: ennek oka lehet az is, hogy egyre kevesebb az ilyen eljárások száma a vonatkozó jogszabályok gyakorlati alkalmazásának nehézségei és az erőszak elleni hatékony védelmet egyáltalán nem garantáló voltuk miatt. (Vö. Dr. Tóth Andrea Noémi a távoltartás jogintézményéről szóló egyetemi doktori értekezésének tézisei³, egyebek között: „Mind a büntető eljárásjogi kényszerintézkedésként, mind a rendőrség, valamint a polgári bíróság által elrendelhető ideiglenes megelőző-, és megelőző távoltartásként bevezetett újabb jogintézményre jellemző, hogy a (büntetőjogi) távoltartást beemelő törvény indokolásában célként megjelölt »megfelelő és gyors védelmi eszköz« a sértettek részére nem valósul meg.” „Hazánkban a gyakorlat során is bebizonyosodott a jelenlegi rendszer működésének elégtelensége, melynek jelentős része jogértelmezéssel nem, kizárólag jogalkotással hárítható el.” Vö. még: Dr. Geréby Zsuzsanna: *A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról, avagy egy jogszabály „sötét oldala” bírói szemszögből*, Családi jog, 2010. december. Vö. továbbá: Kapossyné dr. Czene Magdolna: „A távoltartás első két éve a bíróságok gyakorlatában.” In: *Rendszerbe zárva*, NANE Egyesület-PATENT Egyesület, 2009, egyebek között: „Az alkalmazási problémák az elrendelt távoltartások radikálisan csökkenő számában is megmutatkoznak. 2010-ben a rendőrség még 1463 ideiglenes megelőző távoltartást rendelt el, 2011-ben 1192-t, 2012-ben ez a szám már csak 424 volt az egész országban összesen.”)

A büntető és polgári ügyekben zajló tárgyalások esetén a monitorozók rögzítették

- a nevüket,
- a monitorozás dátumán és helyszínét, valamint
- a bíróság nevét és az ügy tárgyalási jegyzék szerinti tárgyát.

Leírták azt is, hogy a tárgyalásra való várakozás közben történt-e bármilyen esemény.

Jelölték,

- hogy az ügy párkapcsolati / családon belüli erőszakra vonatkozik vagy nem ilyen jellegű,
- hogy mi a vádlott és a sértett / a felek neme,
- milyen kapcsolat van közöttük, illetve
- van-e az ügyben érintett gyermek.

³ Debreceni Egyetem, Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Debrecen, 2015.

Büntető ügyben zajló tárgyalások esetén jelölték a bántalmazás áldozatának eljárási pozícióját is: hogy az adott perben sértett, tanú vagy vádlott (pl. egy rágalmazási vagy kiskorú veszélyeztetése tárgyú perben).

Megjelölték azt is, hogy a tárgyalás nyilvános vagy zárt, és ha az utóbbi, ennek mi az oka.

Beszámoltak még

- az adott tárgyalás eredményéről,
- majd értékelték, hogy a résztvevőket felkészültnek látták-e,
- hogy milyennek látták a bántalmazás áldozatával való bánásmódot a bíró ill. a többi résztvevő részéről,
- és összességében is értékelték a bíróság munkáját.

A monitorozólap végén pedig szabad szövegben írták le megjegyzéseiket, az adott tárgyalással kapcsolatos meglátásaikat.

3. A Bíróságfigyelő program (2015-16) eredményei és tanulságai

A monitorozó önkéntesektől és az ELTE ÁJK szemináriumára járó jogászhallgatóktól összesen 117 monitorozólapot kaptunk az általuk megfigyelt tárgyalásokról; 2015-ben 71, a 2016. január 1-eje és március 30-a között eltelt időszakból pedig 46 darabot. Mivel több alkalommal több monitorozó is megfigyelt egy-egy tárgyalást, ez összesen 85 megfigyelt tárgyalást jelent. A partnerkapcsolati erőszak ezek közül egészen biztosan 52 tárgyaláson jelent meg (még ha nem is ez volt az ügy tárgya).

A következő járásbíróóságokon, budapesti kerületi bíróságokon és törvényszékeken járt monitorozó: öt Budapesti Kerületi Bíróságon (II-III., XIV., XVIII-XIX., XX., XXI. és XXIII., Pesti Központi Kerületi Bíróság), hét járásbíróóság (Monor, Debrecen, Budaörs, Gyula, Kecskemét, Szeged, Pécs) és négy törvényszéken (Fővárosi, Budapest Környéki, Miskolci, Pécsi). 60 fővárosi és 25 vidéki tárgyalást monitoroztak, ezek közül 37, illetve 15 esetben volt biztosan jelen a párkapcsolati erőszak. Ami a büntető és a polgári ügyekben zajló megfigyelt tárgyalások számát illeti, ez 45 illetve 40 (a szorosán vett párkapcsolati erőszak tematikájú ügyek számát tekintve 23 illetve 29).

A kutatás során 15 interjút is készítettünk olyan (volt) bántalmazott nővel, akiknek az ügye a rendőrség, különböző hatóságok, illetve bíróság elé került: ők a rendvédelmi szervekkel, hatóságokkal és a bírósággal való interakcióik tapasztalatairól számoltak be.

Kutatásunk természetesen nem reprezentatív, ez nem is volt célja. Monitorozóink feladata az volt, hogy megfigyeljék, esetenként értékeljék: hogyan kezelik az általuk megfigyelt tárgyalásokon a bírók (és érintőlegesen az eljárás más résztvevői) a partnerkapcsolati erőszakot és az abban érintett feleket. Nem tudunk, nem is tudhatnánk olyan megállapításokat közölni, mint hogy „a megfigyelt esetek X%-ában kezelte a bíró az ügyet a bántalmazást negligálva / a bántalmazás áldozatainak szükségleteit semmibe véve / áldozathibáztató módon / előítéletesen”, stb. Az ügyek leggyakrabban ennél eleve összetettebbek. De azt kijelenthetjük, hogy amíg *előfordul*, vagy *gyakran megfigyelhető*, hogy egy-egy tárgyaláson, illetve bírósági eljárás során a bíró a bántalmazásról „nem vesz tudomást”, az áldozatot hibáztatja, vagy nem veszi figyelembe a bántalmazott fél jogsértésnek / emberi méltósága sérülésének kitett voltát, addig fontos rámutatnunk: van mit átgondolni, van min javítani.

A tárgyalások nyilvánosságának kérdése

A demokratikus jogállamban semmilyen hatalom, így a bírói hatalom sem maradhat ellenőrizetlen.

A nyilvánosság a bírói döntés feletti ellenőrzés eszköze, amelyről nem lehet lemondani, és amely a jogállam elengedhetetlen eleme. Az ezáltal biztosítani kívánt pártatlan ítélkezés

megvalósulása elsősorban a felek, de az egyes perbeli cselekményeik tekintetében minden perbeli résztvevő, végső soron pedig az egész társadalom érdeke. Ezzel az érdekekkel áll szemben az egyén magánszférája védelméhez fűződő érdek, amely a jogalkotó döntése alapján itt háttérbe kerül; ennek eredménye a főszabály szerinti nyilvános tárgyalás mind a polgári, mind a büntetőperben.

A nyilvánosságnak elengedhetetlen feltétele az, hogy tudható legyen, mikor, hol és milyen tárgyalást tartanak. A tárgyalás nyilvánossága körében ez a pre-tárgyalási nyilvánosság alapvető jelentőségű, ennek hiányában csak az érdekeltek – felek, terheltek, sértettek – és környezetük köréből kerülhetnek ki azok a személyek, akik a nyilvánosság ellenőrző funkcióját gyakorolhatják. A bíróság kezelőirodáján érdeklődni általában a tárgyalások idejéről és helyéről nem lehet, az érdeklődőnek ismernie kell az ügyszámot, ami – ha nem érdekeltről van szó, vagy az érdeklődő nem ismeri az érdekeltet – nem áll rendelkezésére. A szakmai, tudományos és civil közvélemény tárgyalási jelenlétéhez ezért elengedhetetlen a tárgyalások adatainak nyilvánossága. Ezt a nyilvános tárgyalási jegyzék, pontosabban a tárgyalási jegyzék egy részének nyilvánosságra hozatala biztosíthatja.

A hozzáférhetőség hiányának oka többretű. A bíróság napi működését a tárgyalási jegyzékek foglalják össze. A tárgyalási jegyzék azonban Magyarországon nem közérdekű információ. A bíróságok számára nincs előírva, hogy a nyilvánosság számára előre hozzáférhetővé tegyék a tárgyalandó ügyek listáját.

A tárgyalási jegyzék jogszabályi háttere nem törvényi szintű. A bíróságok ügyvitelét szabályozó miniszteri rendelet nevesíti, a 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet a bírósági ügyvitel szabályairól (rövidítve BÜSZ). E rendelet 2. § 16. pontja szerint tárgyalási jegyzék: a tárgyalási napra kitűzött ügyekről tanácsonként (bíránként) készített jegyzék. Továbbá (BÜSZ 19. § (1)): A tárgyalási napra kitűzött ügyekről tanácsonként (bíránként) tárgyalási jegyzék készül. (2) A tárgyalási jegyzéken meg kell jelölni a kitűzött ügyek sorszámát, az ügyszámot, az ügy tárgyát, a tárgyalás időpontját, az esetleges ügyészségi ügyszámot és a peres felek, illetőleg a terhelt vagy eljárás alá vont személy nevét. **Jelenleg tehát az a helyzet, hogy egy átlagos magyarországi bírósági tárgyalás a nyilvánosság számára a tárgyalás napján reggel 8 órától, a bírósági beléptetéstől kezdődően hozzáférhető. Amennyiben valaki célzottan keres tárgyalást, kénytelen egyéb módon informálódni, de a közérdekű adatok mintájára átfogó, előzetes tájékoztatásra nem jogosult.**

Sajnos a fenti szabályozásból eredően a **tárgyalási jegyzék adattartalma** igen szűkös, és nem nyújt eligazítást azt illetően, hogy mely tárgyalások függhetnek össze a párkapcsolati erőszakkal. Csak valószínűsíthető, hogy a bontóper, gyermekelhelyezési per elnevezésű tárgyalások egy része összefügghet e témakörrel, de hogy melyik, azt senki sem tartja nyilván. Büntető ügyek esetén a bűncselekmény elnevezése (zaklatás, kapcsolati erőszak, kiskorú veszélyeztetése) adhat eligazítást.

A tárgyalási jegyzék a bíróságok integrált informatikai rendszerében a bírák által vezetett perkönyv, tárgyalási napló elektronikus kitöltése útján is szükségképpen előáll. Ez a módszer megteremtené annak lehetőségét is, hogy a tárgyalási jegyzékek – bíróságokként, ügyszakonként, bíránként – folyamatosan frissítve elérhetőek legyenek a nyilvánosság számára. Itt kiemelendő, hogy az eljárási törvényekben meghatározott idézési, kézbesítési időhatárok (tárgyalási időközök) folytán a tárgyalási jegyzékek elvileg hetekkel a kitűzött időpontok előtt készen vannak, azokban minimális módosulások állhatnak elő.

Az Eötvös Károly Intézet 2010-ben, az akkori jogi környezetben, részletesen vizsgálta a tárgyalási jegyzék problematikáját:

http://www.ekint.org/ekint_files/File/tanulmanyok/a_targyalasok_nyilvanossaga.pdf.

Itt is felmerült a tárgyalási tevékenység mint közérdekű információ és a jegyzéken megjelenő személyes adat feszültsége (érdekes módon a hirdetések esetében a személyes adat védelme a közléshez fűződő érdekekkel szemben háttérbe szorul).

A **Bíróságfigyelő program szemszögéből** a tárgyalási jegyzékkel kapcsolatos problémakör gyakorlatilag az előre tervezhetőség és az informálódás lehetőségének minimalizálását jelenti.

(A programnak nem volt része sem az aktanyilvánosság, sem a sajtónyilvánosság. Azonban részproblémaként utalunk arra, hogy a nyilvánosan megtartott tárgyalások jegyzőkönyve ma Magyarországon nem nyilvános. A jegyzőkönyv, amely közhitelesen tartalmazza a tárgyaláson elhangzottakat, gyakorlatilag azonos adattartalmú a nyilvános tárgyalással, ahol pl. jegyzetet készíteni szabad. Maga a jegyzőkönyv azonban csak az ügyben félként érintettség esetén ismerhető meg. Ez önmagában hordozza azt a kérdést, hogy egy nyilvános esemény írásos megjelenítése miért nem nyilvános? A kérdés nyitva marad, programunknak nem feladata ennek eldöntése, de megjegyzendő, hogy **az eljárások tisztességes voltába vetett közbizalmat bizonyára erősítené a jegyzőkönyvek valamilyen szintű nyilvánosságra hozatala**. Programunk szempontjából az ilyen nyilvánosság a monitorozás módszer-tanát, a monitorozói megfigyelések „visszaellenőrzését” is elősegítené. A jegyzőkönyv nyilvánossága az EKINT fenti tanulmányának ajánlásai között is megfogalmazódik mint igény és lehetőség. Ezt az elképzelést a magunk részéről kifejezetten támogatjuk. Ellen-érvként természetesen felvethető, hogy a nyilvános tárgyalás nem azonos a nyilvános jegyzőkönyvvel, az utóbbi talán több visszaélésre adhat módot. Túl azon, hogy rossz szándék esetén a fél által kikért jegyzőkönyv úgyszólván eljut a megfelelő helyre, a nyilvánosságra hozott jegyzőkönyv a bíróságok transzparenciáját, az ügyfelek bizalmát csakis növelheti.)

A monitorozást, a nyilvánosság kontroll-funkcióját akadályozó tényezők:

1. a tárgyalási jegyzék előre nem megismerhető volta;
2. a tárgyalási jegyzék esetlegessége, pontatlanságai;

A tárgyalóterem melletti táblán, a jegyzék szerint házassági pernek kellett volna lefolytatódni, de jogalap nélküli gazdagodás témában zajlott. Az ügy tárgyának megjelölése abból adódhatott, hogy a felek házassága alatt szerzett ingatlanjairól volt szó, házasságuk azonban már korábban (2014) megszűnt. Ez az eset jellemző példa volt arra, hogy ha rajtaütésszerűen látogattam tárgyalást, nem jutottam be engem érdeklő témájú / tárgyú tárgyalásokra.

MON #44 POLG

3. zárt tárgyalás indokolás nélküli, esetenként a bíró által presszionált elrendelése;

A monitorozásnak „természetes” akadálya a zárt tárgyalás. A nyilvánosság kizárása családon belüli erőszak miatti ügyekben könnyen kérhető – erkölcsi okból, magánélet védelmében, kiskorú érdekében. A bíróság döntése azonban a monitorozók tapasztalatai szerint meglehetősen automatikus, és nem valósult meg, hogy az eljáró bíró a nyilvánosságot kizáró döntését minden esetben megindokolja. Sőt, az önkéntesek nem csupán azt tapasztalták, hogy a nyilvánosságot, a hallgatóság jelenlétét kifogásoló fél kérelmére a nyilvánosság kizárása szinte automatikus, hanem számos esetben azt is, hogy maga a bíró döntött úgy, hogy nem engedi be a hallgatóságot a nyilvánosan meghirdetett tárgyalásra. Megerősítjük az előző kutatásunkban szereplő egyik következtetést: elengedhetetlen lenne a nyilvánosság kizárása kapcsán a sokkal egységesebb, szigorúbb, az okokat megkövetelő bírói hozzáállás.

Polgári ügyekben a monitorozók elküldése, illetve a zárt tárgyalás elrendelése a megfigyelni szándékozott tárgyalások több mint egyharmadát érintette.

A bíró nem örült a hallgatóságnak, sugalmazta a feleknek, hogy kérjenek zárt tárgyalást. A bíró nem szeretett volna a tárgyaláson hallgatóságot. Először próbált meggyőzni, hogy ne maradjak... ... A feleknek úgy tette fel a kérdést, hogy abból lehetett tudni, hogy nem szeretné. Kifejezetten kellemetlen volt a fellépése.

MON #2 POLG

... majd a bíró közölte, hogy elnézést, de ez már zárt tárgyalás, ezt is olyan hangsúllyal és olyan lenéző stílusban, mintha valami borzasztót tettem volna.

MON #7 POLG

A bíró csak a feleket engedte be a tárgyalásra... Nem volt együttműködő, hanem inkább lekezelő, fölényeskedő.

MON #17 BÜNT

Mikor be akartunk menni, a bíró megkérdezte a feleket, akarnak-e zárt tárgyalást, ők igennel feleltek, ezek után kiküldtek minket.

MON #39 POLG TÁVOLT

Mikor bementem, kérték a nyilvánosság kizárását. Igaz, hogy csak az apa, de a bíró határozottan kijelentette, hogy mindkét fél. A bíró és az apa is szinte meg voltak rökönnyödvé, mikor bementem.

MON #42 POLG

... mondtam, hogy civil hallgatóság, nem elégedett meg velem, ellenséges volt. Ekkor mondtam, hogy PATENT, Bíróságfigyelő program, és a feleket szeretném megkérdezni, hogy maradhatok-e. Ők azt mondták, igen, de a bíró tovább akadékoskodott. A felek pedig többször is mondták, hogy nem zavarom őket.

MON #65 BÜNT

A bíró megkérdezte, hogy ki vagyok. Én a nevemet mondtam, és hogy a nyilvánosságot képviselem. Még azt is megkérdezte, hogy valamelyik félnek az ismerőse vagyok-e, nemmel válaszoltam. Fel is vett a jegyzőkönyvbe, de kisvártatva megkérdezte, hogy van-e valamelyik peres félnek a nyílt tárgyalás ellen kifogása. A felperes nemmel válaszolt, de az alperes ügyvédje élt a lehetőséggel, hogy kizárják a nyilvánosságot.

MON #56 POLG

4. a monitorozók adatainak rögzítése;

Már 2013-14-es bíróságfigyelő projekt idején is több esetben jelezték a monitorozók, hogy nevüket – sőt, néhol személyi adataikat is – a jegyzőkönyvben rögzítették, illetőleg mindenhol gyakori volt, hogy rákérdeztek kilétükre. Ilyenkor jellemzően csak arra szorítkoztak, nem tanú vagy érdekelt-e a jelenlevő önkéntes. Ez a kérdés természetesen indokolt. Ezen túl azonban a bíróság a hallgatóság kilétét nem firtathatja, és semmilyen törvényi alapja nincs annak, hogy a hallgatóság nevét a bíróság a jegyzőkönyvben rögzítse. Csak olyan jelenlevő neve rögzíthető, akinél érdekeltég felmerülhet, azaz eljárási szempontból jelentős a feltüntetése. Akadt önkéntes, aki egyetemi hallgatóként jelölte meg magát (ami igaz is volt), így akadálytalanul lehetett jelen, bár a név rögzítése ilyenkor is előfordult.

Az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet tanulmányából (*Az igazságszolgáltatás nyilvánossága különös tekintettel a bírósági tárgyalások nyilvánosságára*, 2010):

A hallgatóság regisztrálása esetében joggal kérdezheti az olvasó, hogy ilyen jelentéktelen részletekkel, mint a hallgatóság nevének felírása, jegyzőkönyvezése miért foglalkozik a kutatásunk. Ha a hallgatóság bejut a bíróságra, a tárgyalóba, akkor érvényre jut a nyilvánosság alapelve, a nevek rögzítése pedig senkinek sem okoz joghátrányt. Mi mégis úgy véljük, hogy a hallgatóság tagjainak nevét megkérdezni, azt a jegyzőkönyvbe rögzíteni azt jelenti, hogy egyfelől a bíró nem vesz tudomást a nyilvánosság funkciójáról, másfelől ezek a funkciók nem működnek megfelelően. A társadalmi ellenőrzés, a pártatlan, tisztességes eljárás, adott ügyben történő biztosítása olyan funkciók, melyek akkor és csak akkor töltik be a szerepüket, amennyiben a nyilvánosság nevében megjelenő egyének névtelenek maradnak. A névtelenség célja éppen az ellenőrzés működőképességének garantálása. (28. o.)

A monitorozók beszámolóiból:

A bíró rendkívül kellemetlenül állt a helyzethez, ... a tárgyalás kezdetekor kérte, hogy adjuk meg a nevünket, de az igazit. Jegyzőkönyvbe vette...

MON #10 POLG

A bíró ... kérte a nevünket, személyi igazolványunkat. Jelenlétünk a jegyzőkönyvben rögzítésre került.

MON #20 BÜNT

A nevem feldiktálásra kerül...

MON #21 POLG

A bíró jegyzőkönyvbe diktálta a nevünket.

MON #33 BÜNT

A tárgyalás elején felírta a nevünket, elkérte a személyinket és a felperesnek felolvasta, mondván, hogy joga van tudni róla, hogy ki figyel meg...

MON #52 POLG

5. a tárgyalásról készült jegyzőkönyv vezetésével kapcsolatos bizonytalanságok.

A jegyzőkönyvezés gyakorlata számos problémát vet fel. A bírák által összefoglalt vallo-másokból sokszor kimaradnak fontos részek az elhangzottakból, a felek a jogtudatosság hiánya miatt nem ragaszkodnak bizonyos mondatok rögzítéséhez, így az esetleg bírói elfogultságok és a szakszerűtlen pervezetés nehezen ellenőrizhető a jelenlegi rendszerben.

Kívánatosnak tartjuk a szó szerinti jegyzőkönyvezés törvényi szabályozását a tárgyalások során.

Nyomós érv a (természetesen anonimizált) jegyzőkönyvek nyilvánossága mellett a jegyzőkönyvekkel kapcsolatos jelentős számú ügyfél-kifogás. Ez a monitorozás során sem ismeretlen: több esetben számoltak be az önkéntesek arról, hogy a bíró által diktált jegyzőkönyv nemhogy nem volt szószerinti, de nem is adta vissza hűen az elhangzottakat. Amennyiben minden jegyzőkönyv esetében automatikus lenne a nyilvánosságra hozatal, úgy a jegyzőkönyvek igényessége, hitelessége valószínűsíthetően nőne.

Az ítélethirdetés közben megállt és kiabálni kezdett velem, hogy mire írok (egész végig írtam). Azt válaszoltam, hogy papírra, még jobban felemelte a hangját és követelte, hogy mondjam meg, hogy kinek a számára, elmondtam, hogy magamnak, hogy jobban emlékezzek. Azt mondta, ki fog küldeni rendfenntartás miatt, elmondtam hogy úgy tudom, hogy beleegyezés nélkül nem készíthetek hang- ill. képfelvételt, de nem törvényellenes jegyzetelni. Ekkor megfenyegette a termet, hogy ha nem hagyom abba, nem hirdet ítéletet és nem fogják hallani, mert „attól, hogy a tárgyalás nyilvános, még nem tartozik mindenkire”. A füzetem eltettem, és egy perc múlva kiderült, hogy azért, mert most jött az, hogy a nőt mint bíró felszólította, hogy szerettesse meg a gyerekekkel az apát, és a férfinak elkezdett kedves tanácsokat osztani, erről hangfelvétel sem készült.

MON #52 POLG

A bíró sem az alperes, sem a felperes nyilatkozatait nem mondta tényszerűen jegyzőkönyvbe, a jegyzőkönyvezés következtében a felperes javára pontatlan volt. Több alkalommal elfogultságot mutatott a felperes irányába, pl. kijelentette, hogy jól alátámasztottnak és szépen megfogalmazottnak tartja a keresetét, hogy a jelenlegi helyzet a felperes önhibáján kívül, az alperes nem jogkövető magatartásának következményeként állt elő, amelyet most már az alperesnek is be kell látnia. Továbbá biztosította a felperest arról, hogy nem értékelte az alperes javára azokat a korábbi büntetőügyeket, amelyekben a felperes terheltként szerepelt.

MON #52 POLG

Még mindig a jog hálójában

Mindazok az ügy- és ügykezelés-fajták, illetve a bántalmazás áldozatai valóságának figyelmen kívül hagyását tükröző bírói attitűdök és döntések, amelyeket a PATENT jogsegélyszolgálatának eseteiből vett elemzések is alátámasztanak⁴, megjelentek a Bíróságfigyelő program monitorozóinak beszámolóiban is. Az alábbiakban számos példát idézünk, ahol helyenként nehéz elkülöníteni az előítéletes és a bántalmazást negligáló attitűdök különböző megjelenési formáit.

Rágalmazási per indítása, eljárási zaklatás

Spronz Júlia: A jog hálójában. Részletek

A bántalmazás eltüntetésének további módja a családon belüli erőszak áldozatai ellen folyó rágalmazási perek általi fenyegetettség. Ez – a gyakorlatunkban szintén igen gyakran megjelenő bántalmazói megoldás – azt jelenti, hogyha az erőszak áldozata a nyilvánosság előtt beszámol az őt ért bántalmazásról, akkor azt kockáztatja, hogy a bántalmazó rágalmazás miatt büntetőeljárást indít vele szemben. Akkor is így van ez, ha az áldozat nyilatkozatában az elkövetőt és a körülményeket nem nevesíti, ugyanakkor a körülírásból a bántalmazó személye kétséget kizáróan megállapítható. Nem büntethető a rágalmazás miatt az, aki bizonyítani tudja állításai valóságát, ez a kitétel azonban két okból sem alkalmas a férfierőszak áldozatainak felmentésére. Közismert, hogy a családi kapcsolaton belül zajló terror bizonyítása nehézségekbe ütközik. Nemcsak akkor, amikor tényleg nem keletkeznek tárgyi bizonyítékok, hanem – főleg – azért, mert ezeket a bizonyítékokat a jogalkalmazó jellemzően nem fogadja el, illetve velük szemben ugyanazokat az elvárásokat támasztja, mint az idegenek közt zajló erőszakos bűncselekmények esetén. Márpedig a családon belül elkövetett erőszak esetében a sértett és az elkövető viszonya, az elkövetés helyszíne, az elkövetés motívuma és célja annyira sajátos, az idegen sérelmére elkövetett bűncselekményektől annyira eltérő, ami a sikeres felderítés érdekében indokolja az eltérő kezelést. Így például rendszeresen találkozunk olyan esetekkel, ahol a bíró a családtag-tanú vallomását elfogultságra hivatkozva nem fogadja el a perben, noha az adott erőszakraól értelemszerűen csak a családtagok rendelkeznek tudomással. A valóságbizonyítás másik problémája, hogy annak lehetőségét a törvény csak kivételesen engedi meg, feltétele pedig, hogy az elkövetést (mármint a „rágalmazás” elkövetését) a közérdek vagy bárkinek a jogos magánérdeke indokolja. Egészen a közelmúltig eszköztelenek voltunk azokban az esetekben, melyekben a bíróság nem rendelte el a valóság bizonyítását. 2004 során azonban egyik ügyünkben született egy eseti döntés, mely egyértelműen rögzíti, hogy a családon belüli erőszakra vonatkozó tényállítás nyilvánossághozatalát a közérdek teszi indokolttá. Erre az ítéletre azóta több alkalommal is eredményesen hivatkozunk.

⁴ Spronz Júlia: „A jog hálójában.” In: *Rendszerbe zárva: Hogyan kezeli az igazságszolgálati rendszer a nők és gyerekek elleni férfierőszak jelenségét ma Magyarországon? A NANE és a Patent Egyesület egy éves kutatási és pereskedési programja.* Szerkesztő: Wirth Judit. NANE Egyesület – PATENT Patriarchátust Ellenzők Társasága, 2009.

A rágalmazás miatt folyó eljárásokat a bántalmazott nők annál is inkább igazságtalannak érzik, mivel az ő sérelmükre elkövetett erőszakos bűncselekmények miatt (melyekre vonatkozóan a támadott állításokat teszik) rendszerint még nyomozati szakban megszüntetik az eljárást, ezekben rendre elmarad a bántalmazó felelősségre vonása.

Ezek a perek az ún. eljárási vagy jogi zaklatás klasszikus megnyilvánulási formái, mivel lehetőséget adnak a bántalmazó számára, hogy az áldozatok feletti hatalmukat – immár hatósági közreműködéssel – továbbra is fenntartsák.

Egy ilyen **rágalmazás tárgyú viszontperben** zajló tárgyalást monitorozóinknak nem volt módjuk megfigyelni. Az adott tárgyalásról készült feljegyzés szerint a bántalmazót korábban felmentették az ellene indult büntetőjogi eljárásban, amelyben azt állította, hogy felesége, I. „csak beleszaladt a kezébe”. Miután a nő a Facebookon utalt rá, hogy őt bántalmazás érte, a férfi rágalmazás miatt indított ellene eljárást. Ebben az esetben zárt tárgyalás elrendelésére sem volt szükség: a bántalmazó ügyvédje félig zsarolással, félig fenyegetéssel elérte, hogy a monitorozók távozzanak, ne figyeljék meg a tárgyalást. (MON #58 BÜNT)

Az **eljárási zaklatás** és a **bántalmazott nő felelősségre vonásának** más esete viszont megjelenik olyan tárgyaláson, amelyet a monitorozók megfigyeltek.

A tárgyaláson kiderül: a férfi rendszeresen kihívja a láthatás során a rendőröket. Például azért, mert a gyerekek betegek voltak, így nem voltak óvodában, és a nagymamájuktól vehette át őket – ahogyan arról a nő tájékoztatta is. A felperes (nő) ügyvédje kéri, hogy elég legyen a gyermekek okmányainak másolatát átadni az apának, mivel fél, hogy esetleg a lakcímet átjelenti az apa. Erről a bíró nem hoz döntést a tárgyaláson. Kiderül: az apa agresszívan viselkedett egy gyámhatóság által tartott tárgyalás során is, fenyegetően felemelte az öklét. A bíró a tárgyalás végén újra nyomatékosan kb. öt percig arról beszél, hogy a gyerekekre nézve mennyire káros, hogy állandóan rendőrt hív az apa. Figyelmezteti a feleket, hogy ha nem tudják úgy intézni az ügyeiket, hogy a gyerekek ne sérüljenek lelkiileg a kelletténél jobban, akkor ki fogják őket emelni a családból.

MON #68 POLG

Ez a példa jól mutatja, hogy a párkapcsolati erőszakkal érintett esetekben a bíróság az erőszakért gyakran egyformán felelősnek tartja az azt elkövető férfit és az azt elszenvedő nőt.

Amikor a bíróság figyelemmel van a bántalmazásra

Több esetben megjelent az is a monitorozók feljegyzéseiben, hogy **a bíró kifejezetten figyelmes, segítő szándékú volt**. Polgári ügyekben:

A bíró figyelmes, segítő szándékú volt.
MON #3 POLG

Miután a bíróval közöltük, hogy a Patent Egyesület önkéntesei vagyunk, egyből közölte velünk, hogy nyugodtan foglaljunk helyet, meg a nyílt tárgyalást bárki megnézheti és végighallgathatja.
MON #8 POLG

A bíró türelmesen magyarázott, segítőkész volt.
MON #16 POLG

A tárgyalás kezdésekor derült ki, hogy a kiírt 101-es tárgyalóterem túl kicsi, mi megfigyelők nem is fértünk volna be. A bíró először székeket hozott be nekünk, majd úgy döntött, hogy átkéri a tárgyalást egy másik terembe, hogy mindannyian kényelmesen elférjünk. Nem akarta kizárni a nyilvánosságot. A bíró végig empatikus volt.
MON #84 POLG

Büntető ügyekben ugyanilyen pozitív értékelések olvashatók a monitorozóktól több esetben is a bíró áldozattal való viselkedésére vonatkozóan, csakhogy amikor ezeket az eseteket (amikor a monitorozók kiemelték, hogy a bíró empatikus, részletesen és jól kérdez, figyel a bántalmazás tényére) áttekintjük, azt láthatjuk, hogy a megfigyelt esetek közül egyik sem „szimpla” párkapcsolati erőszak (pl. testi sértés a házasság / kapcsolat fennállása alatt vagy azután), hanem pl. szexuális erőszak olyan esetben, amikor az elkövető (volt partner) külföldi állampolgár (MON #32 BÜNT), szintén szexuális erőszak olyan esetben, amikor az elkövető droghasználó férfi volt, több sértett is van, és kapcsolatait csak tág értelemben nevezhetjük párkapcsolatnak (MON #37 BÜNT), amikor az ügy tárgya kerítés (MON #74 BÜNT) és nem párkapcsolati erőszak, vagy amikor az ügy tárgya megint csak szexuális erőszak, amelyet a vádlott 12 évesnél fiatalabb lányai ellen követett el:

A bíró megkérdezi a tanút (volt élettárs), bántotta-e őt a vádlott. Amikor erre nemlege választ kap, tovább kérdez: „Próbálta-e beosztani az idejét? Engedte-e, hogy találkozzon a barátaival? Próbálta-e rávenni olyasmire, amit ön nem akart? Befolyásolta-e? Anyagilag függőségben tartotta-e?” Ez nagyon pozitív tapasztalat volt számomra azután, hogy általában az a tapasztalatom, hogy a bántalmazás alatt csupán a fizikai erőszakot értik a bíróságon, így csak azt is vizsgálják.

MON #57 BÜNT

Példák előítéletes, a bántalmazásra vak vagy afölött szemet hunyó attitűdökre

A következő tárgyalásról két monitorozó is leírást készített, egymástól függetlenül:

1. A férfihoz (felperes) beszélt, kérdezett tőle, nevetett a viccein, kedvesen kérdezett tőle, szemkontaktust tartott vele. „A felperes nagyon szépen megindokolta és benyújtotta,” stb. A nőt kioktatta, pejoratívan beszélt róla, nem kérdezett tőle és nem nézett rá, csak utasította és minősítette: „önkényesen, erőszakosan és jogellenesen akadályozta a láthatást, ami rossz hatással van a gyermekek fejlődésére”, „az apa elleni nevelést megvalósította”, „úrrá kell lennie a saját ellenséges indulatain és érzelmein” ... A nő által elmondottak nagy részét nem rögzítette (főleg azzal kapcsolatban, hogy a férfi hogyan ijesztgette a gyerekeket, amíg nála voltak), míg a férfiét szó szerint és mosolyogva. Egy ponton a férfi vitatkozni akart azzal, amit a nő mondott, és a bíró kedvesen legyintve megnyugtatta a férfit, hogy „azt nem is rögzítettem”. Erre semmilyen magyarázatot nem adott, egyszerűen abból indult ki, hogy a nő hazudik, a férfi pedig igazat mond, ezért a nő vallomása nem került rögzítésre. Amit a bíró visszamondott, mint összefoglaló, az egy hiányos, megváltoztatott, a férfi tetteit kihagyó verziója volt annak, amiről a nő beszámolt. A felperes végig a nő kárára viccelődött, megalázó megjegyzéseket tett és közbeszólt, a bíró erre semmit nem mondott.

A bíró a tárgyalást azzal kezdte, hogy bejelentette: a 2014. előtti tényállásokat (a bántalmazást: látletelek, feljelentések stb.) most nem veszi figyelembe, mert nem ide tartoznak.

A nő kereste meg a Patentet, a Facebookon keresztül, hogy szeretné, ha megnéznék a tárgyalást. A bíró hozzáállása és gesztusai szerintem felháborítóan áldozathibáztatóak és diszkriminatívak voltak, egyértelműen a férfi oldalán állt, akiről már ezen a bíróságon bebizonyosodott, hogy bántalmazta a nőt. A későbbi beszélgetésből megtudtuk, hogy a bíró „visszafogta magát” azért, mert mi ott voltunk: az előző tárgyalásokon üvöltözött a nővel és nem hagyta beszélni, leültette. Szisztematikusan figyelmen kívül hagyott és láthatóan, de magyarázat nélkül nem rögzített semmit, amit rossz fényt vethetett volna az apára, például, hogy mivel tudta, hogy a nő 4-kor megy a gyerekekért egy előző láthatás alkalmával, $\frac{3}{4}$ 4-kor elvitte őket otthonról, a gyerekek tiltakozása ellenére, hogy telefonon fenyegette a nőt, vagy hogy a gyerekek mennyire zaklatottak a láthatások után.

(...) a nőt felszólította, hogy szeretesse meg a gyerekekkel az apát, és a férfinak elkezdett kedves tanácsokat osztani, erről hangfelvétel sem készült.

2. A bíró sem az alperes, sem a felperes nyilatkozatait nem mondta tényszerűen jegyzőkönyvbe, a jegyzőkönyvezés következetesen a felperes javára pontatlan volt. Több alkalommal elfogultságot mutatott a felperes irányába, pl. kijelentette, hogy jól alátámasztottnak és szépen megfogalmazottnak tartja a keresetét, hogy a jelenlegi helyzet a felperes önhibáján kívül, az alperes nem jogkövető magatartásának következményeként állt elő, amelyet most már az alperesnek is be kell látnia. Továbbá biztosította a felperest arról, hogy nem értékelt az alperes javára azokat a korábbi büntetőügyeket, amelyekben a felperes terheltként szerepelt. Az alperes feladatáért a bíró az ítéletében kijelölte, hogy el kell érnie, hogy a gyerekei szívesen menjenek a láthatásra. ... Az alperes feladatáért határozta meg, hogy pszichológusi segítség igénybevételével érje el, hogy a gyerekek szívesen menjenek a láthatásra.

MON #52 POLG (tárgya: szülői felügyeleti jog gyakorlásának megváltoztatása)

Előfordult az is, hogy a monitorozók arról számoltak be: **a bíró kioktató volt, vagy ingerülten viselkedett a bántalmazás áldozataival.**

A bíró, csakúgy, mint az előző tárgyaláson, végig ingerült volt. ... Míg az előző tárgyaláson többször is azzal fojtotta bele a szót a sértettbe, hogy „tudom, mit akar mondani”, mondván, hogy sok hasonló ügyet vitt már, most folyton azt hangoztatta, hogy „nem tudom, mit akar mondani”.

MON #55 BÜNT (tárgya: személyi szabadság megsértése)

Büntetőügyekben, amikor a vád testi sértés volt a partner vagy volt partner részéről, a monitorozók feljegyzései szerint előfordult, hogy **a bíró azt sürgette: a felek „béküljenek ki”:**

A bíró csak a feleket engedte be a tárgyalásra... Nem volt együttműködő, hanem inkább lekezelő, fölényeskedő. A hölgy, aki az eljárást indította, elmondta, hogy nem kapott a bírótól részletes tájékoztatást, és a bíró inkább azt sugallta, hogy egyezzenek meg, béküljenek ki.

MON #17 BÜNT

Egy másik tárgyalásról két monitorozó beszámolóját olvashatjuk:

1. monitorozó

A bíró egyáltalán nincs tisztában a bántalmazó kapcsolatok természetrajzával. Bár tiszteletteljes hangnemben beszél az áldozattal, már önmagában az, ahogy mindkettőjüket ugyanannyira hibáztatja a kialakult helyzetért, áldozathibáztató és bántó. Az ügyben a válófélben lévő házastársak viszontvádolják egymást. A nő a férfit többrendbeli testi sértéssel, a férfi a nőt, bár a testi sértést elismeri, annak mértékét nem, ezért becsület-sértéssel. A per másodfokon zajlik.

A bíró elmondja a vádlottaknak, hogy úgy látja, nagyon elmérgesedett köztük a viszony, ami senkinek sem jó, és felveti, hogy nem tudnának-e inkább kibékülni. *Menjenek ki a folyosóra, kapnak 10 percet, béküljenek ki és vonják vissza a feljelentéseiket.* A férfi erre igazat ad a bírónak, egyetért, ő is békülni szeretne, elmondja, hogy ő hajlandó lenne, de csapdában van, a felesége és ügyvédi köre mindenféleképp bántalmazónak akarja őt beállítani. A nő elmondja, hogy ő nem szeretne békülni, nem hisz benne, és még ha látszólagosan sikerülne is, ő már nagyon sokszor kibékült a férjével, de annak ellenére a bántalmazások folytatódtak. Elmondja, hogy már az életét féltette, azért jött el. Mire a bíró azt válaszolja, hogy most már viszont akkor nem élnek együtt, nincs életveszélyben, béküljön ki.

Véleményem szerint ez egy teljesen nonszensz bírói hozzáállás. Elképzelhetetlennek tartom, hogy például ha valakit az utcán megtámadnak és megvernek, akkor is ez lenne az elvárás a megoldásra, hogy menjenek ki a folyosóra és béküljenek ki a felek, a sértett pedig vonja vissza a feljelentést. Érthetetlen, miért vetődik ez fel mégis akkor, ha családon belül történik ilyesmi. Ráadásul a bántalmazó kapcsolatok működéséről való ismeretek nyilvánvaló hiányára utal, hiszen tudható, hogy ezek a kapcsolatok ciklikusak, egyes szakaszaiban a bántalmazó akár békülést kezdeményez, mindent megígér, amit aztán nem tart be. Egy ilyen bírói kezdeményezés végeredményben az együttműködni kész bántalmazót állítja be a bíróság előtt jó színben, míg a bántalmazottat a bírósággal való együttműködésre nem hajlandó szerepbe taszítja, amennyiben kiáll az igazáért.

2. monitorozó

A bíró mindkettejüket ugyanannyira hibáztatja a „kapcsolatuk megromlásáért” (a nők elleni erőszakról nem is esett szó, végig tisztán magánjellegű problémaként volt ez értelmezve), és ez áldozathibáztató retorika.

(Béküljenek ki...) A bíró a gyermekekre, a család érdekeire hivatkozott. Egy ponton a nő azt mondja, hogy az életét fenyegette a volt férje, azért is költözött el. A bíró válasza az volt, hogy most már nem élnek együtt, nincs életveszélyben, béküljenek ki.

MON #83 BÜNT

A bántalmazott nőkkel dolgozók tevékenységük során rendszeresen szembesülnek a segítő szakemberek értetlenségével, sok esetben sértődöttségével amiatt, hogy a bántalmazott nők gyakran visszatérnek a bántalmazóhoz. Ennek okaival a NANE Egyesület *Miért marad?* című kiadványa részletesen foglalkozik.⁵ Ehelyütt csak azt jegyezzük meg, hogy **a családon belüli erőszak természetrajzának, dinamikájának, a bántalmazó és a bántalmazott viselkedési jegyeinek ismerete alapvető fontosságú a segítő és a jogalkalmazást végző szakemberek számára ezen jelenségek megértéséhez.**

A bíró szerint nem a bíróság az a fórum, ahol meg kell oldani a családon belüli problémákat. Elmesélte, nem tud mit kezdeni a bántalmazottakkal, azért, mert visszamennek, nem lépnek ki.

MON #21, POLG

A családon belüli erőszak természetrajzának és dinamikájának figyelmen kívül hagyása miatt az a nő, aki nem tudja elhagyni az otthonát vagy megvédeni gyermekét a bántalmazástól vagy az apa bántalmazásának hatásától, gyakran tettestársként jelenik meg a bántalmazó mellett.

A férj (apa) volt az első rendű vádlott, az anya a másodrendű. Az édesanya abban bűnös, hogy „ilyen embert választott”. Ha nem hallom a saját fülemmel, lehet, hogy nem hiszem el, de ezt kimondta a bíró.

MON #43 BÜNT (tárgya: kiskorú veszélyeztetése)

Egyes esetekben egyszerre jelenik meg **a partnerkapcsolati erőszak negligálása, a gyerekek érdekeinek figyelmen kívül hagyása és az áldozathibáztatás szó nélkül hagyása:**

Felperes: a nő. Nem jó lelki állapotban van. Férfi: a nő ok nélkül, önszántából ment el. A nő panaszolja: a férfi telefonon elérhetetlen, a gyerekektől is elveszi a telefont, ha nála vannak. A gyerekek arról számoltak be, hogy az új élettársnál szoktak lenni, rendszeresen agressziót tapasztalnak. Pl. az apa őket egymás ellen uszítja, lopással vádolja, az élettárssal veszekednek... A nő elmeszakértőt kért, a bíró: az elmeszakértő sok munkájára hivatkozva halasztást kért. Bíró: a felperes tanúi nem vették át az idézést. Egyeztetéskor kiderül: mindkettő teljesen elírt címre ment! Az egyik tanú címét pontatlanul írták, ezért címzett ismeretlen megjegyzéssel a posta visszaküldte. A másik tanúnál pedig a házszámot elírták (80 helyett a 8-as számhoz ment a levél), így ő sem kaphatta meg az idézést... Azt gon-

⁵ NANE Egyesület: *Miért marad? Feleség- és gyermekbántalmazás a családban. Hogyan segíthetünk?* Második, bővített és átdolgozott kiadás. NANE Egyesület, Budapest, 2006.

dolom, hogy a bíró korábbi figyelmetlensége miatt sem tud lezárulni ez az ügy. Az pedig egyenesen felháborító, hogy az elmeszakértői vizsgálatra is ennyit kell várni.

Felperes (bántalmazott) a monitorozóknak elmondta, hogy a bíró korrektnek tűnt, majd mégis irreálisan alacsony gyerektartást ítelt meg az alperes fizetéséhez képest.

A bíró ritkán beszélt az áldozathoz, inkább a jogi képviselőknek és a hallgatóságnak magyarázott. Úgy láttam, hogy türelmetlen... Megjegyezte, hogy az áldozat csak újabb és újabb jelentéktelen részletekkel hozakodik elő, ami miatt mindig ki kell egészíteni a tárgyalást. Nem ismeri a pke természetét, hogy az áldozatoknak nem feltétlenül jut eszükbe minden esemény és részlet kronológiai sorrendben, ahogy azt a bíróságon elvárnák tőlük. Az alperes ügyvédje minden bántalmazással kapcsolatos esetet klisékkel ütött el. Pl. „Miért nem jött el hamarabb a felperes, ha bántalmazták?” – pedig egyértelmű, hogy nem tudott hova menni, ezért kért végül lakhatást egy bántalmazott nőt segítő szervezettől.

Összességében nyilvánvaló volt, hogy a bírósági tárgyalás, a légkör és a kevés idő miatt, önmagában nem igazán alkalmas arra, hogy megrázó életeseményekről, bántalmazásról beszéljünk. Az áldozat szinte fel sem szólalhatott, a bíró alig beszélt hozzá... Az áldozat számára megalázó lehetett az alperes ügyvédjének viselkedése. A gyerekeket fenyegető fizikai erőszakot nem veszik komolyan, amíg súlyos bántalmazás nem történik, és látélet nem készül. Az alperes ügyvédje részéről egyértelműen az áldozat hibáztatása és az erőszak bagatellizálása jelenik meg, ez a magatartás a bíró részéről megrovás nélkül marad.

MON #28 POLG (tárgya: házasság felbontása)

Büntetőügyekben is számos monitorozólap tartalmazott beszámolót a bántalmazás figyelmen kívül hagyásáról vagy a bántalmazottak hibáztatásáról:

Mindkét szülő vádlott; az anya maga is bántalmazott, de erről *nincs* szó. A tárgyaláson is érződik az apa hatalma, minden, ami olyan hangzik el, azonnal a feleségére néz, s őt vonja felelősségre... Nem vállalja fel az anya, hogy őt bántotta a férje. Elestem, hasonló kifogások vannak. A feleségét verte, de mivel az kiszabadult a kezéből, elérte a 3 éves gyereküket, és a földhöz vágta.

MON #33 BÜNT (tárgya: kiskorú veszélyeztetése)

1. monitorozó

A per az apa ellen folyik, az áldozat a gyerek (fiú), de az anya ellen is volt kapcsolati erőszak. Nem derül ki világosan... A bíró közölte az anyával, hogy ide több papírt ne küldjön, mert az adott eljárás szempontjából a további esetleges feljelentések, bántal-

mazások irrelevánsak, és érthetetlen, miért biztatta az anyát erre a gyámügy. Három tanút hallgattak meg, egy gyámügyest, aki nem emlékezett az esetre (eseti gondnoknak rendelték ki), és őrá sem emlékeztek a résztvevők. Egy családsegítő, aki semmit sem tudott igazából a családról, csak annyit, hogy anyaoththonban volt az anya. Nem tudta, hogyan működik az anyaoththon, mik a szabályok, az apa látogatta-e a gyerekeket, vagy elképesztően tájékozatlan / érdektelen, vagy félt. Az adataikat ők ketten titkosítani kérték. A gyerek tanító nénijét kérdezte a bíró, de sok mindent úgy kérdezett, hogy gyakorlatilag a tanú szájába adta a választ: „ugye ha észlelt volna változást a gyerek viselkedésében, ezt jelezte volna, hiszen ez kötelező, tehát nem észlelt ilyesmit” – és hasonlók. Nem tudom, hányadik tárgyalás, de mintha a bírónak elege lett volna már a mamából, meg az ügyből. Az is egyértelmű, a nő valószínűleg tényleg idegesítő, problémás ember. Viszont a tárgyalás vége után még fél órával is ott ült a férj a kocsiban a kapuval szemben, és egyértelműen várt, nézte a kijáratot. Vélelmezem, a feleségre, aki bent maradt és nem is jött ki.

A tárgyaláson bent volt a házaspár lánya (nem tudom, nagykorú-e már), a bíró tegezte, visszautalt ezügyben korábbi megállapodásukra (mi már tegeződtünk, ugye).

2. monitorozó

Az egyik gyermek (16 éves lány) az apával érkezett... Az anya ellen ment tanúskodni annak ellenére, hogy szemtanúja volt több az anyja elleni bántalmazásnak is és a gyermekekkel is rosszul bánt-bánik az apa. (A tárgyaláson végig bent lehetett a kislány, amit én nem értek, de talán megvan az oka. Nem volt tanúnak beidézve mára.) A bíró hadart és felemelte a hangját. Az anyától számon kérte, hogy minek jelent meg, annak ellenére, hogy az előző tárgyaláson személyesen adta át neki írásban a mai tárgyalás időpontját. (A monitorozó személyesen ismeri az anyát.) Az anya csatoltatni akart dokumentumokat (a nyomozók és a gyejő is azt mondta neki, hogy a bíróságon adja be), a bíró azonban nem volt hajlandó átvenni azokat. Ingerülten utasította a hölgyet, hogy ne akarjon semmit csatoltatni sem most, sem máskor, mert azok nem a tárgyhoz kapcsolódnak (bár ezt nem tudom, miből gondolta, ha bele sem nézett). Csak az anyával volt ingerült az egész tárgyalás során.

A tanúk az anya szerint mindhárman tudtak sok mindent, de mindegyikük azt nyilatkozta, hogy nem ismeri a családot, nem emlékszik részletekre, nem volt feladata-hatásköre... stb. Igaz, hogy a gyejős hölgy azóta már máshol dolgozik, de véleményem szerint az akkori munkájáért felelősséggel tartozik. Ha ő azt nyilatkozza, hogy nem áll kapcsolatban a családdal, akkor miért nincs lehetőség arra, hogy a gyejőtől hivatalból kikérjék annak a személynek a nevét, aki az ügygel foglalkozott? Illetve eredendően miért nem azt a személyt idéztetik be, akire tartozott? Így most gyakorlatilag a gyejő ki is marad az egészből.

Öt gyermekből egyedül a 16 éves kislány akart tanúskodni, de ő is az anyja ellen... (A legkisebb 12 éves.) 3 éve tart már a per, és most egy tanú igazolatlan meg nem jelenése miatt csúszik 2 teljes hónapot. Felnőnek a gyerekek, mire kiderülhet, hogy az apa alkalmatlan-e szülőnek vagy sem.

MON #34 BÜNT (kiskorú veszélyeztetése)

A bíró nekem végig ingerültnek és türelmetlennek tűnt. ... Szinte folyamatosan belefojtotta a szót a sértettbe. Kérdéseire gyakran csak egyszavas válaszokat várt, igen vagy nem. Egy ízben olyan mértékben felemelte a hangját a sértettel szemben, hogy én szorongtam tőle. Többször is hangoztatta, hogy már jónéhány pert vitt végig, tudja, mi a dolga. Mikor a sértett megjegyezte az eljáró rendőrök hibáit, akkor pedig ismételten felhívta figyelmét a hamis tanúzásra. Az volt az érzésem, hogy a bírónak nincs fogalma sem a bántalmazó személyiségről, sem a bántalmazás mechanikájáról. Kifejezetten áldozathibáztató megjegyzései, kérdései voltak. „Kikívánkozik belőlem a kérdés: kényszerítette Önt valaki ebbe a kapcsolatba?” „Azért nem mondhatja végig a gondolatát, mert én tudom, hogy mit szeretnék kérdezni.” „Mikor és miért döntött úgy, hogy március 13. után csak március 27-én tesz feljelentést?” „Óhatatlanul fel kell tennem a kérdést, hogyhogy nem tört el Önnek semmije, ha Ön akkor csak 50 kilós volt?” „Ennél sokkal súlyosabb következményekkel járó ügyet is letárgyaltam már.”

MON #47 BÜNT (személyi szabadság megsértése)

A bíró a feleséget (sértett / magánvádló / tanú) hitetlenkedve, kekeckedve kérdezte, a vádlottal mindvégig tapintatos volt, őt nem igyekezett belezavarni. A bíró nem igyekezett megfékezni a vádlott ügyvédjét, amikor ő kifejezetten sértően és inszinuálva faggatta a feleséget. („Na és, ha egyszer a férje felszólította, hogy menjen ki, miért nem ment ki a szobából?”) Felszólította a feleket, hogy semmi más eseményről ne legyen szó. „Itt most csak a tárgybeli nap és óra érdekes.” Nem akar hallani sem előző, sem utóbb elkövetkezett esetleges bántalmazásokról, mert ennek a pernek az nem tárgya. ... Annak ellenére, hogy a rendőri jegyzőkönyvekben (amelyeket szorgalmasan felolvasott) világosan rögzítve van, hogy az adott bántalmazási eset előtt és után is volt testi erőszak.

MON #49 BÜNT (könnyű testi sértés)

Élettársa bántalmazta, meghalt. Az áldozatot meztelenül találták a mentők, viszont a szexuális erőszak gyanúja fel sem merült a nyomozás / tárgyalás során. A vádlott korábban többször bántalmazta élettársát, ezért már letöltendő börtönbüntetést is kiszabtak rá. Az emberölés vádját halált okozó testi sértés büntetetre módosították.

MON #62 BÜNT (emberölés)

A vád részéről korrekt összefoglalást kaptunk, bár azt nem értem, miért kért eleve felfüggesztett büntetést az ügyész. A védelem érvelése:

1. A sértett már megbocsátott a vádlottnak, hiszen azóta is együtt élnek.
2. A vádlott elismert tagja szűkebb lakhelyének, hiszen már az eset után polgármesterüknek választották.
3. Kifogásolta: miért nem engedte a bíróság a közvetítői eljárást a per során.
4. A vádlott gyermeke súlyos beteg, és ezt a betegséget mintha az édesapja ellen folyó per, és az azzal járó méltatlan (!) sajtóérdeklődés okozta volna.

Az eset rövid összefoglalásánál a bíró azt mondta, hogy „indokolatlan volt a bántalmazás”, ami érthető úgy is, hogy ebben az esetben az áldozat nem járult hozzá a vele szembeni erőszakos viselkedéshez (míg más esetekben talán igen).

MON #67 (súlyos testi sértés)

Pénzbüntetés. Tehát ha valaki köztisztelőben áll⁶, akkor ez a bíróság szerint elnézéssel jár bizonyos bűnök elkövetése esetén. Így a vádlottat nem fenyegeti börtön, ha újra el találná követni tettét, pedig van rá esély, hiszen nem az első eset volt.

MON #69 (súlyos testi sértés)

És láthatjuk a **bántalmazás semmibe vételének és az áldozathibáztatásnak egészen szélsőséges eseteit is:**

Nevelőapa a nevelt lánya ellen követett el szexuális erőszakot, 9 éves korától. Az anyát is bántalmazta. A nőn látszik, hogy retteg a volt férjétől. Remeg, nem mer ránézni, valószínűleg ezért is kért egy alapítványon keresztül a tanúkenti meghallgatáshoz is ügyvédet. (Titkos otthonban kaptak helyet.) A bíró megkérdezi a tanút, volt-e változás a bántalmazások után a szexuális együttlétek gyakoriságát illetően. A nő elmondja, hogy nem tudja, ő nem figyelt meg ilyesmit, nem számolta, csak igyekezett mindig minél hamarabb túlesni rajta. Mire a bíró megkérdezi, hogy tehát nem ez lehetett az oka, hogy a férje a lánya felé fordult szexuálisan?

Amikor a férfi éppen elismeri, hogy bántalmazta a feleségét (mert „oka volt rá”, és nem úgy viselkedett, ahogyan kellett volna), a bíró azt mondja: „Elég, ez nem ide tartozik.”

MON #80 BÜNT

A volt feleség, akinél a négy közös fiúgyermek el van helyezve, szeretné, ha az első fokon megítélt apai kapcsolattartást rövidítenék, mivel a gyerekekre rossz hatással vannak az apával töltött idők, valamint erősen az anya ellen hangolja őket. A gyerekek pedagógusai és az iskolapszichológus jellemzései: bántalmazásra utaló jeleket látnak, rossz kudarcúró képesség, elszigeteltség, szorongás, stb. Leírják, hogy abban az időszakban, amikor az apa nem volt jelen a gyerekek életében, nyugodtabban voltak. Az apás hétvégék után a

⁶ Az elkövető: Balogh József, Fülöpháza polgármestere.

gyerekek fáradtak, szorongók, leckéjük nincs kész. Az anyát jó anyának írják le... A bíró indoklásában elmondja, hogy *a családi légkör nem róható az apa rovására*. Folyamatosan mennek a gyerekek feje fölött a viták. Az anya az ítélethirdetés után, amikor megyünk ki a teremből, elsírja magát. Megkérdezi a bírót: „Tudja maga, milyen érzés az, amikor úgy verik, hogy bepisil? Amikor fojtogatják? Amikor a szeme láttára ütik meg a gyereket?” Mire a bíró válasza: „A maga hibája, minek szült egy ilyen kapcsolatba négy gyereket?”
MON #81 POLG

Gyerekek mint a párkapcsolati erőszak áldozatai

A fenti példákban igen gyakran nem lehet elkülöníteni a bántalmazás figyelmen kívül hagyását, a bántalmazott hibáztatását és az **érintett gyermekek érdekeinek negligálását** a monitorozott tárgyalásokat vezető bírók részéről. Az utóbbira láthattunk példát a #28, a #68, a #81 és a #82 számú monitorozás-leírásban.

A bosszú vádja

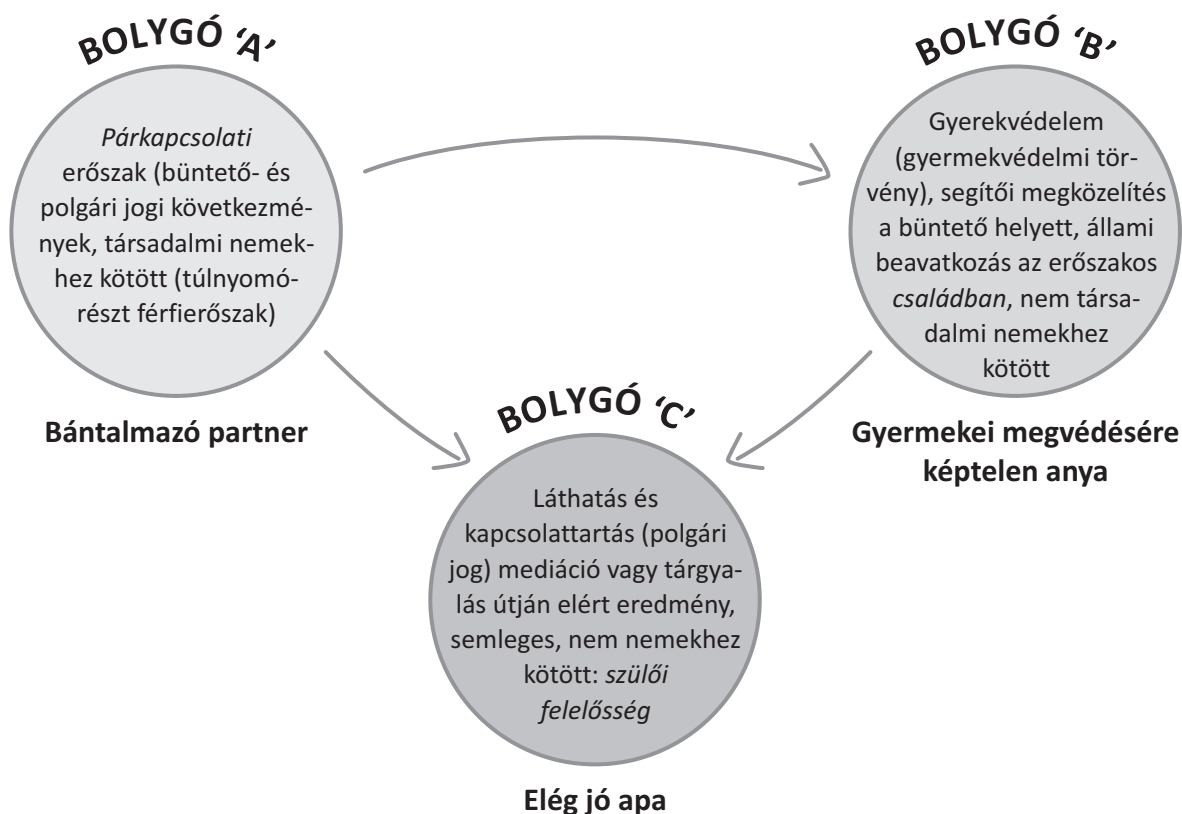
Jogsegélyszolgálatunkon rengeteg visszajelzés érkezik bántalmazott nőktől ügyeiket ellátó ügyvédjükkal kapcsolatban. Gyakran tapasztalt ügyvédi magatartás, hogy a jogi képviselő kifejezetten ellenzi, hogy a bántalmazását elszenvedett ügyfele az eljárás során beszámoljon az őt ért erőszakra. Ráadásul az ügyvéd érdeke a minél gyorsabb befejezés, míg a bántalmazott nők célja a teljes valóság feltárása, ami időigényes tevékenység. Ritka az olyan ügyvéd, aki partnerként kezeli ügyfelét, és nem diktálja a per vitelére vonatkozó elképzeléseit, hanem közösen alakítják azt ki. Mivel a legtöbb esetben a partner- illetve gyerekbántalmazás ténye az első tárgyalások során így nem kerül felszínre, utóbb a bíróság és minden más hatóság már elutasítóan fogadja az ügyfél utalását az erőszakra. Úgy vélik, ha **korábban nem jelezte a nő a bántalmazást**, akkor azt most csak bosszúból, taktikázásból említi.

A párkapcsolati erőszak hatása a gyerekekre

Bár a Bíróságfigyelő programmal a *párkapcsolati erőszakkal* érintett esetek monitorozását tűztük célul, tapasztalataink nyomán az érintett gyermekeket is a párkapcsolati erőszak áldozatai közé soroljuk. A nő- és a gyerekbántalmazás egymással több szinten összekapcsolódik. A nőbántalmazás nagy valószínűséggel jelzi a családban élő gyerekekkel szembeni erőszak előfordulását, illetve fordítva, a gyerekbántalmazások több mint felében az anya is áldozata párkapcsolati erőszaknak. A gyerekek elszenvedhetnek erőszakot közvetlenül, saját személyükben, de azáltal is, hogy **szem- és fültanúi az anyjuk bántalmazásának**. (Bár a tudatosság, jogtudatosság szintje az elmúlt 15-20 évben, mióta a párkapcsolati erőszak tematizálódott Magyarországon, jól érzékelhetően emelkedett, mégis sok nő csak akkor keres fel ügyvédet, ha a gyermekét is veszélyben érzi. A gyerek- és nőbántalmazás fentiekben leírt átfedése miatt, akkor is, ha csak a gyereket érintő jogi problémával keres jogi segítséget

valaki, érdemes feltérképezni, hogy az anya maga mennyire van erőszaknak kitéve, a párkapcsolatban vagy annak megszakadása után érte-e őt és ha igen, milyen jellegű és intenzitású erőszak gyermeke apja részéről.)

A NANE és a PATENT Egyesület segélyvonalának gyakorlatában sajnos gyakori, hogy a szociális rendszer különböző állomásai, az ellátórendszer, a gyerekvédelmi és gyámügyi hatóságok, illetve a bíróságok nem veszik figyelembe a párkapcsolati erőszakot mint a gyerekekre ható tényezőt, vagy egyszerűen az anyát hibáztatják, amiért nem képes megvédeni gyermekeit attól a károsodástól, ami azzal jár, hogy jelen vannak a az erőszak-kitörések során. Ennek a negligálásnak az ellentmondásait a következő ábra érzékelteti⁷:

Mindegyik bolygónak megvan a maga története és szabályrendszere. A párkapcsolati erőszak bolygón az apa viselkedését a rendőrség és egyéb hatóságok az anya bántalmazásaként azonosítják be, és adott esetben eljárást indítanak szabálysértés vagy bűncselekmény miatt. Ha azonban „A” helyett „B” -n landol ugyanez az apa, tehát a gyerekvédelmi bolygón, akkor elképzelhető, hogy belekerül a rendszerbe, hogy bántalmazó viselkedést mutat az anyával szemben az együttlakás, illetve a szétválás időszakában, de a „B” bolygó fókuszja a gyerekek védelme, és nem a felnőtteké. A gyerekvédelmi szolgálat esetleg védelembe veheti a gyerekeket kiskorú veszélyeztetése (lelki / érzelmi erőszak) miatt. A „B” bolygón azonban kicsi a valószínűsége annak, hogy feljelentés készül a bántalmazó ellen, mivel ezen a bolygón a segítői szemlélet az uralkodó, és nem a kriminalizáló. Ehelyett a

⁷ L. Radford és M. Hester: *Mothering Through Domestic Violence*. Jessica Kingsley Publishers, London and Philadelphia, 2006. 142-145. o.

segítők az anyát szólítják fel a bántalmazó elhagyására, ha ezt még nem tette volna meg, és amennyiben nem cselekszik a felszólításuknak megfelelően, a rendszer őt fogja „védelmezésre képtelen” anyaként megítélni, és a gyerekek kiemelésre kerülhetnek. A „B” bolygón tehát, annak ellenére, hogy az anyát éri az erőszak, az anya felelőssége, hogy számoljon a következményekkel. Az erőszakos apa gyakorlatilag láthatatlan ezen a bolygón.

Az apa mind az „A”, mind a „B” bolygóról a „C” bolygóra érkezik, azaz a kapcsolattartási és láthatási bolygóra, hogy kapcsolattartást, vagy akár szülői felügyeleti jogot kérjen. Mivel a „B” bolygón nem indult ellene eljárás az anyával szembeni erőszak által okozott kiskorú veszélyeztetéséért, nem áll rendelkezésre olyan nyilvánvaló, kézzelfogható bizonyíték, amely rávilágítana a válás utáni gyerekfelügyeleti képességére. Még ha az „A” bolygóról érkező van is ellene jogerős ítélet vagy hatályos távoltartási végzés, a láthatás bolygón ezt gyakran „felnőttek közti” ügynek tekintik, amelynek nincs közvetlen kapcsolata a gyerekekkel. A „C” bolygón a hangsúly nem a gyerekvédelmen van, hanem azon, hogy minden gyereknek lehetőleg két szülője legyen. Ebben az összefüggésben a bántalmazó apa még mindig megkaphatja az „elég jó apa” státuszt, akinek legalábbis kapcsolata kell hogy legyen a gyerekekkel a válást követően. A „C” bolygón az anya egy különlegesen nehéz dilemma elé néz. Megpróbálta korlátozni partnere erőszakos viselkedését azzal, hogy az „A” bolygón rendőrt hívott és tanúskodott a büntetőtárgyaláson. Elhagyta erőszakos partnerét, szót fogadva a „B” bolygón található gyerekvédelmi segítőknek, hogy megvédje gyermekeit. Azonban a „C” bolygó gyakorlatilag ellentétes megközelítést alkalmaz, mely szerint a családoknak továbbra is családokként kellene működni, a válás ellenére is. Ezért a „C” bolygón kapcsolattartást rendelnek el az erőszakos partner és a gyerekek között, ami nem csak meghazudtolja a bántalmazott anya eddigi tapasztalatait, de ismét retteghet gyermekei biztonságáért. A gyerekek biztonságának realiztikus meghatározása ilyen körülmények között nagy kihívás, amely (minimum) a párkapcsolati erőszak mechanizmusainak pontos ismeretét kívánja.

A bántalmazók arra törekszenek, hogy irányítsanak és ellenőrizzenek másokat, főleg a bántalmazottat. Viselkedésüket a bíróságon is főleg az a cél határozza meg, hogy ellenőrzésük alá vonják a bántalmazottat, ez azonban itt kiegészül egy másik céllal is: hogy befolyásolják a bíróságot. Bár könnyű ezt a gondolatot félresöpörni (a bírók általában nem tartják magukat könnyedén befolyásolhatónak), a bántalmazóknak – ügyvédjük útján, vagy anélkül – meglepően sokszor sikerül úgy irányítani a tárgyalást, ahogy akarják: a bántalmazott viselkedése mint ok kerül fókuszba, míg a biztonságra való feltétlen igény akár teljesen eltűnhet a tárgyalás folyamatában. A bántalmazott és tanúinak megfélemlítése nem ismeretlen a bírósági tárgyalásokon, és ehhez nem ritkán maga a bíró is hozzájárul például azzal, hogy a tanú sértegetését, megalázását a bántalmazó, illetve annak ügyvédje részéről nem akadályozza meg. A bírósági tárgyalások ilyenkor nem szándékoltan bár, de a **bántalmazó kontrollja** alá kerülnek.

A bántalmazók nem csak a bántalmazottat és a bíróságot (illetve egyéb hatóságokat), hanem a gyerekeket is kontrollálni akarják. A legtöbb bántalmazó a gyerekére saját maga meg-

hosszabbításaként és nem különálló személyként gondol. Így gyakran képtelenek elkülöníteni saját szükségleteiket és problémáikat a gyerekeitől. A bántalmazók a gyerekeiket saját szükségleteik szempontjából veszik figyelembe, és a hozzájuk fűződő viszonyuk általában elhanyagoló. A gyermekére korábban nem sokat adó bántalmazó magatartása egy esetben fordul meg, de csak látszólag: a gyermekelhelyezési per során, melyben a gyermeket a volt partner további bántalmazásának, kontrollálásának eszközeként használja. Nem ritka, hogy a gyerek felügyeletéért és/vagy láthatásáért kitartóan pereskedő bántalmazó a láthatások során a gyermekkel alig tölt időt; gyógyszerelését vagy akár táplálását elhanyagolja; ha speciális szükségletei vannak, azokat nem tartja be; nem fordít figyelmet arra, hogy a gyermek a házi feladatait elvégezze. Mégis ragaszkodik a láthatásokhoz, sőt, akár a gyermek nála való elhelyezéséhez vagy a kapcsolattartási alkalmak számának, hosszának növeléséhez. Az ilyen bántalmazó a kapcsolattartási alkalmakat általában arra is igyekszik használni, hogy a gyerektől szerezzen be információkat volt partneréről. Ismeretes, hogy elhúzódo gyermek-elhelyezési perekre főként bántalmazó kapcsolatok megszűnése után kerül sor, ezért különösen fontos, hogy a bíróság feltárja, megjelennek-e az adott ügyben a fenti vagy azokhoz hasonló tényezők, és ha igen, akkor azt a döntésnél megfelelő súllyal vegye figyelembe.

A PATENT és a NANE Egyesület munkatársai, valamint más szakemberek által összeállított *Szakmai módszertani útmutató a partnerkapcsolati erőszak elleni hatékony fellépésre*⁸ 9.2 alfejezete részletezi, hogyan **veszélyeztetik a bántalmazók a gyerekeket akkor is, ha nem közvetlenül őket bántják**: többek között még inkább alááshatják az anya-gyerek kapcsolatot, merev, tekintélyelvű szülői magatartással csökkentik gyerekeik önbecsülését, felelőtlenül viselkedhetnek szülőként, a gyermekek tanúi lehetnek az anya elleni újabb támadásoknak vagy a bántalmazó új kapcsolatában előforduló partnerbántalmazásnak, stb. (120-129. o.).

Részletek a PATENT Egyesület jogsegélyének egyik ügyfelével készült interjúból:

A bontóper tárgyalása 2012 májusában indult. (...) Minden házimunkát és a gyereknevelést egyedül végeztem, a férjem otthon fáradt volt. Azt mondta, a munkahelyi stresszt ki kell pihennie. (...) Agresszív volt vezetés közben is. Amikor az autója elakadt télen a csúszós úton, összevissza rugdosta, más autósokkal összeveszett. (...) Kényszerített dolgokra. Volt, hogy hazajött, odalépett az íróasztalomhoz, ahol dolgoztam, ott voltak a jegyzeteim, és mindent lesöpört a földre. Azt mondta, tegyem rendbe. (...) Mindig hirtelen mozdulatokkal bántott. Lökdösni és verni akkor kezdett, amikor a második gyerekünkkel voltam terhes. (...) Később amikor lökdösött és a földre estem, belém is rúgott. (...) 2011-ben összeverte és fojtogatta a nagyfiunkat. A gyerekorvoshoz fordultunk, ő küldött minket gyermekpszichológushoz is. (...) A rendőrség azt mondta, hogy amíg nem folyik vér, vagy nincs hivatalosan nyolc napon túl gyógyuló sérülés, ők nem tehetnek semmit. Gyermekvédelmi jelzés nem történt. Sem a rendőrség, sem az iskola nem jelzett semmit. (...) A válókeresetet 2012-ben adtam be. Amikor a férjem kapcsolattartási kérelemmel állt elő, azonnal megkapta. Ezekkel az előzményekkel. Addigra már ítélet is született: 6 hónapos börtönbüntetést szabtak ki rá két évre felfüggesztve, súlyos testi sértésért. (...) Több kapcsolattartásra

⁸ Budapest, 2012; <http://mek.oszk.hu/13900/13984/13984.pdf>

nem jött el. Aztán egyszer csak megjelent egy nagydarab, bőrkabátos férfival. 2013 óta tart a gyámhivatali huzavona. Végrehajtási kérelmeket adott be, pénzbírságot szabtak ki rám. A gyerekek nem akartak velem menni. Többször egy-egy tanúval jött. Azt mondta, pakoljanak, külföldre viszi őket. A gyámhatóságnál azt mondták: végül is joga van tanút vinni magával. És hogy csak az számít, hogy az apa megjelenik-e, és hogy sor kerül-e a gyermekek átadására. Ha nem akarnak az apával elmenni, az anya feladata, hogy felkészítse őket. Ha szükséges, köteles szakember segítségét kérni. (...) Amikor a nagyobbik fiát bántalmazta, a két kisebb gyerek is jelen volt. A kiskorú veszélyeztetése miatt indított per még folyik, már a negyedik rendőrségi nyomozónál van az ügy, onnan nem jut tovább. Az ügyészség és a rendőrség között elakad, a bíróság elé nem került. (...) A gyámhatóság szerint ha az apát az ügyben gyanúsítottként kihallgatják, minden borul: akkor minden korábbi végzést visszavonnak. 2013-ban idézték, de egy ügyvédi irodán keresztül kimentette magát, hogy külföldi tárgyalása miatt nem tud megjelenni. Azóta nem idézték, nem hallgatták ki gyanúsítottként, és a negyedik nyomozónál van az ügy. (...) A bontóperben az ügyvéd kérte, ügyszámmal, hogy a bíróság szerezzék be az iratokat: pl. a súlyos testi sértésről, rendőrségi intézkedésekről, a látleteket. A bíróság nem kért be egyet sem. Nem reagáltak. Mi beszereztük őket, és beadtuk. (...) A bontóper beadásakor kötelező kereseti igazolást csatolni. A férjem ezt nem tette meg. Nem vizsgálják, nincs róla hivatalos tudomásuk. A bíró attitűdje az, hogy örüljek, hogy megszabadultam tőle. Az lényegtelen, hogy mi volt előtte. (...) Most pszichológus szakértőt rendelt ki, és az áll a végzésben, hogy „a felperes elzárkózása miatt” az apa nem tud a kislánnyal kapcsolatot tartani. Nem a gyerek félelmei miatt! A bíró döntésképtelen. Nem tud dönteni. Arra vár, hogy megegyezzünk. A már meglévő pszichológusi vélemények arról, hogy ne kelljen a kislánynak kapcsolattartásra vele mennie, nem ismerősöktől vannak, hanem a helyi nevelési tanácsadótól, és egy kórház pszichológusától. Miért nem a gyerek az első?

Az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.) és a Polgári törvénykönyv egyaránt alapelveként kezeli a kiskorú gyermek jogainak és érdekeinek elsődleges figyelembe vételét az őket érintő ügyekben való döntés során. Ennek az elvnek az alkalmazása a gyakorlatban úgy jelenik meg, hogy a gyámhatóság vagy a bíróság a gyermek érdekének azt tekinti, ha mindkét szülőjével tartja a kapcsolatot, s az apával való intenzív kapcsolata az anyánál való elhelyezést követően is fennmarad. E jogértelmezés ügyeinkben azt eredményezi, hogy a hatóságok továbbra is kiszolgáltatók a gyermeket a bántalmazó apának, s nem hajlandók elismerni, hogy bizonyos körülmények között a gyermek érdekét jobban szolgálja, ha egyáltalán nem vagy csak ellenőrzött körülmények között találkozik az apával. A 149/1997. (IX.10.) Kormányrendelet (Gyer.) a kapcsolattartást előíró határozattól való eltérésre egyetlen jogi lehetőséget biztosít: ha erre nem a gyermeket nevelő szülő önhibájából kerül sor (33.§ (2)-(4)). Álláspontunk szerint az anya éppen akkor sértené meg szülői kötelezettségeit, ha hagyná, hogy a kapcsolattartás égisze alatt a gyerekek bántalmazásnak legyenek kitéve.

A Büntető Törvénykönyv 210. § (1) bekezdése értelmében „aki a hatósági határozat alapján nála elhelyezett kiskorú és a kiskorúval kapcsolattartásra jogosult személy közötti kapcsolat kialakítását vagy fenntartását a kapcsolattartás kikényszerítése érdekében alkalmazott bírság kiszabását követően is önhibájából akadályozza, vétség miatt egy évig terjedő szabadság-

vesztéssel büntetendő”. Ez a rendelkezés súlyosan érinti azon anyákat, akik az apa bántalmazó magatartása miatt „akadályozzák” a kapcsolattartást. Tekintettel arra, hogy sem a bíróság, sem a gyámhatóság nem vizsgálja a családon belüli erőszak fennállását, a nők kénytelenek önbíráskodással védeni gyermekeik testi-lelki épségét.

Az Európa Tanács 2011. óta hatályos, a nők elleni erőszakkal és családon belüli erőszakkal szembeni fellépést szolgáló egyezménye külön cikkelyt szentel a szülői felügyeleti, kapcsolattartási kérdéseknek. Az Egyezmény értelmében a részes államoknak biztosítaniuk kell, hogy a szülői felügyeleti jogra és a kapcsolattartás szabályozására vonatkozó döntésekben **a korábbi erőszakcselekményeket figyelembe veszik**. Gondoskodniuk kell továbbá arról is, hogy a szülői felügyeleti vagy kapcsolattartási jog gyakorlása az áldozat vagy a gyermekek jogait és biztonságát ne veszélyeztesse. Az Egyezményt 19 európai állam már ratifikálta, Magyarország még nem.

A párkapcsolati erőszak áldozatait tehát számos esetben azt kell hogy megéljék éveken át, hogy ahogyan őket, a gyermekeiket sem védi meg az igazságszolgáltatás.

Szexuális bántalmazás

Az egyik, **szexuális bántalmazással** kapcsolatos ügyben a monitorozók az érintettektől egy leírást kaptak a megfigyelt ügy menetéről:

A kislány 2008-ban született.

2010. május: ... Ker. Gyámhivatal, bejelentés, hogy az apa bántalmazza és „éhezteti” a gyereket és az anyát. Október: Bejelentés a ... Gyermekekjóléti Szolgálathoz. Semmi érdemleges nem történik.

2011. Anya és gyermeke a nagyszülőkhöz költözik, válóper folyamatban. A gyermek ideiglenesen az anyánál kerül elhelyezésre, az apa láthatást kap, ez rendben zajlik.

2012. október – 2013. március: a gyermek nem akar az apához menni, több jel utal arra, hogy bántalmazták és szexuálisan molesztálták. Anya feljelentést tesz a ... Kerületi Rendőrkapitányságon gyermekbántalmazás és szexuális bántalmazás miatt, ahol megindították a nyomozást és a BRFKra került az Ifjúságvédelmi osztályra. Ott 9 hónapig nyomoztak, de közben az apa elindította a pert másodfokon a gyermek elhelyezéséért, amit meg is nyert, arra való hivatkozással, hogy az anya tanul, dolgozik, a gyermeket valójában a nagyszülők (az anya szülei) nevelik.

2013. október: az apa megnyeri a gyermekelhelyezési pert, de mivel ellene még folyik a nyomozás, az anya nem adja át a gyermeket. Az apa egészen 2014. márciusáig nem is jelentkezik a gyerekért, a családi pótlékot sem veszi fel, gyerektartást sem fizet.

2014. május: a gyermeket végrehajtók viszik el apához az óvodából, ezután az anya és a nagyszülők 23 hétig nem láthatták.

2014. május 30: láthatásra megkapják a gyermeket, és mivel külsérelmi nyomokat találnak

rajta, orvoshoz viszik. Ott a doktornő szexuális abúzusra utaló jeleket talál, ezt le is írja. Jelentés a ... Kerületi Gyámhatóságnál, feljelentés a rendőrkapitányságon, különböző indokokkal sikertelenül. Eközben a Patent Egyesület is megjelenik a képbén, és egy szakértő szerint is abúzus történt.

2015. Az apa ellen eljárás folyik gyermek veszélyeztetése ügyében, de érdemleges nem történik, a gyermek az apánál marad. Már iskolás, az iskola is észleli a problémát, és jelzi az ellátórendszerben.

2016. március: újabb feljelentés az apa ellen gyermekbántalmazás miatt a ... kerületben, az iskola is jelenti a Gyermekjóléti szolgálatnál, erre még nincs válasz.

2016. március 23.

MON #82 POLG (az apa kártérítési követelése)

Több intézmény és szakértő is érzékeli tehát, sőt, jelzi, jelenti is, hogy bántalmazásra, szexuális bántalmazásra utaló jeleket lát, és így telik el hat év a gyermek életéből. Emellett megint csak „elfelejtett” tény, hogy az apa az anyát is bántalmazta, ezért költözött el a nő a kisgyermekkel.

Egy másik, apa általi szexuális visszaélés miatt indult, hat évig tartó eljárásról szóló monitorozói tapasztalat:

A tárgyalás eredménye: felmentés. Sok szakértői vizsgálat zajlott a gyermek 5 és 11 éves kora között. Az anya szavahihetőségét aláasta az ügyész és a bíró szerint, hogy nem jelent meg gyermekével a sokadik kirendelt szakértői vizsgálaton. Az fel sem merült, hogy esetleg ne akarná kitenni a kislányt a hatodik éve folyó perben az ismételt vizsgálatnak, miközben elhangzik, hogy más szakértők szerint ennyi idő eltelt és ilyen sok vizsgálat után már nem is vizsgálható szakmai értelemben az ügy. Végig azzal a váddal kellett szembenéznie, hogy betanította a kislányt. Az ügyvéd az ítélethozatal előtti beszédében kitér arra, hogy úgy látja, *egyre több ilyen eset zajlik, ahol az anya a polgári peres ügyek mellé megvádolja az apát a gyermekük ellen elkövetett abúzussal, bosszúból és a polgári perben való jobb pozíció reményében. A bíróság feladata szerinte az, hogy ezeknek gátat szabjon.* Holott: szakértői vélemények: pl. a vádlottat infantilis szexualitás és domiáns szexualitás egy időben jellemzi. Azt, hogy a feljelentést a polgári ügyszakban eljáró bíró tette, teljesen elfelejtették megemlíteni.

MON #60 BÜNT (szemérem elleni erőszak)

Természetesen nem ítélezhetünk a bíróság helyett egyes esetekben. Mégis, az olyan esetek jelentős száma, amikor több szakértő és intézmény állítja a szexuális bántalmazás meglétét, amit azután a bíróság nem lát igazoltnak, illetve az, hogy az eljárások 5-6 éven át húzódnak, súlyos kérdéseket vet fel az ilyen ügyekben való igazságszolgáltatással kapcsolatban.

Érdekes volt számomra, hogy a vádlott már negyedik alkalommal nem jelent meg a tárgyaláson, és a szakértőhöz sem ment el, ugyancsak 4x, és ötször is beidéznek mindenkit, és ezt hányszor lehet eljátszani? A várakozókat 50 percet vátaosztatták, hogy behívják őket és kiderüljön, hogy most sem jön el, és elhalasztják egy ötödik időpontra a kiírt tárgyalást.

MON #64 BÜNT (szemérem elleni erőszak, apa-gyermek)

Az áldozatvédelem hiányosságai

Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról, 2012. október 25.) 19. cikke garantálja az áldozat és az elkövető közötti kapcsolat elkerüléséhez való jogot: *(1) A tagállamok megteremtik az ahhoz szükséges feltételeket, hogy az áldozatok és – szükség esetén – családtagjaik ne kerülhessenek kapcsolatba az elkövetővel a büntetőeljárás lefolytatásának helyszínén, kivéve, ha ezt a büntetőeljárás megköveteli.* Az EU-direktíva átültetése érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2015. évi CLI. törvény így módosította a Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényt:

A sértettre vonatkozó különös rendelkezések

62/B. § (1) A bíróságnak, az ügyésznek és a nyomozó hatóságnak az eljárási cselekmények előkészítése és végrehajtása során figyelemmel kell lennie arra, hogy az eljárási cselekményt megelőzően, annak során, illetve az eljárási cselekményt követően a sértett és a terhelt szükségtelenül ne találkozzon egymással.

(2) Az olyan eljárási cselekményt, amelynél a sértett jelenléte kötelező, lehetőség szerint úgy kell előkészíteni és végrehajtani, hogy annak megismétlésére indokolatlanul ne kerüljön sor.

62/C. § (1) A bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság az eljárás során folyamatosan vizsgálja, hogy a sértett a személyiségét és életviszonyait jellemző tényekre és körülményekre, a bűncselekmény jellegére vagy az elkövetés körülményeire tekintettel olyan különleges bánásmódot igénylő személy-e, akiről megállapítható, hogy a büntetőeljárásban sajátos szükségletekkel rendelkezik (a továbbiakban: különleges bánásmódot igénylő sértett).

(2) Ha a sértett a büntetőeljárás megindításakor a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, különleges bánásmódot igénylő sértettnek kell tekinteni.

(3) Ha a büntetőeljárásban különleges bánásmódot igénylő sértett vesz részt, akkor a bíróságnak, az ügyésznek és a nyomozó hatóságnak az eljárás során a különleges bánásmódot igénylő sértett lehető legnagyobb kíméletével kell eljárnia. (...)

(4) A különleges bánásmódot igénylő sértettet érintő eljárási cselekményeket, ha az az eljárás érdekeit nem sérti, a sértett kíméletével, lehetőség szerint az igényeinek a figyelembevételével kell előkészíteni és végrehajtani.

Az EU-direktíva tartalmazza azt is, hogy a tagállamok biztosítják, hogy „amennyiben az áldozat gyermek, a) a büntügyi nyomozás során a gyermek áldozat valamennyi kihallgatásáról audiovizuális felvétel készülhessen, és e rögzített kihallgatások bizonyítékként felhasználhatók legyenek a büntetőeljárás során” (24. cikk). Az irányelv a célkitűzései között, 1. cikkében leszögezi, hogy a tagállamoknak elsődlegesen a gyermek mindenek felett álló érdekét kell figyelembe venniük. A 2. cikk fogalommeghatározása szerint „gyermek” minden 18. életévét be nem töltött személy.

Ezeknek az elveknek és jogszabályi rendelkezéseknek viszont ellentmond a gyermekek éveken át tartó ismételt meghallgatása, illetve szakértői vizsgálata. Az alábbi beszámolót egy büntetőügyben lefolytatott tárgyalást monitorozó önkéntesünk írta le:

A bíró ... rákérdezett többször, hogy a vádlott kifejezetten a csiklóját simogatta-e. ... Minden alkalommal elhangzott, hogy a nemi szervét simogatta a vádlott. Ekkora hallgatóság (összesen 14-en voltunk a teremben), illetve mindkét vádlott előtt rémes lehet erről beszélni. (3 éve történt, amikor a sértett lány 13 éves volt.) ... Azt teljesen hibás gyakorlatnak gondolom, hogy az elszenvedett abúzusról az áldozat részletekbe menően kell vallomást tegyen egy csomó idegen, plusz az elkövető előtt. Ha van rá mód ezt zárt körben tenni, akkor szerintem hiba így levezetni, de ettől eltekintve a bíró korrekt, tényfeltáró volt. ...

MON #63 BÜNT

A Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosítása is csak a tizennegyedik életévét be nem töltött tanú kihallgatásának kép- vagy hangfelvevővel vagy egyéb berendezéssel való rögzítését írja elő, arra pedig csupán lehetőséget biztosít, hogy a tanács elnöke a különleges bánásmódot igénylő sértett zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatását rendelje el.

Az egy külön vizsgálat tárgya kellene, hogy legyen, hogy a szexuális erőszak kiskorú sértettjeivel való bánásmód megfelel-e az irányelvben lefektetett elveknek.

Javaslat az *amicus curiae* jogintézményének bevezetésére

A római jogban gyökerező, majd az angol jogba való középkori integrációja nyomán más jogrendszerekben is megjelenő jogintézmény azt foglalja magában, hogy az *amicus curiae* (szó szerinti fordításban: a bíróság barátja), aki a peres ügyben nem fél, az ügygel kapcsolatos információt nyújt (a felek kérése nélkül) a bíróság számára. Ennek formája lehet vélemény, vallomás vagy tudományos értekezés. Az *amicus curiae* többek között azt segíti elő, hogy az esetlegesen szélesebb jogi, illetve társadalmi hatással bíró bírósági döntések ne csak az ügyben közvetlenül érintett felektől, az általuk előadott információktól függjenek. Azt, hogy az így felajánlott információnak teret ad-e, a bíróság dönti el. Arra, hogy ennek a jogintézménynek a magyar jogrendszerben is helye volna, jó példa egy monitorozóknak megfigyelése:

A bíró végig empatikus volt. Úgy gondolom, az alperes személyes meghallgatása során világossá vált előttem az ilyen típusú bántalmazók természetrajza. Megdöbbentő volt, ahogy fokozatosan átítatta a családi köztudatot olyan valótlanosságokkal, melyek szerint felesége irracionális, földtől elrugaskodott, őrülségeket beszél, sőt paranoid. A legmeggrázóbb talán az volt, hogy a gyermekek felé is azt közvetítette: anyjuk megbízhatatlan, kiszámíthatatlan.

Megfigyeltem azt is, hogy a válás szöbakerülése után ebben az esetben is intenzívebb lett a bántalmazás. Figyelemre méltó volt számomra az áldozat képviselőjének a kérdése, amit a betegdokumentációt készítő orvoshoz intézett. Válasza alapján az orvos a párkapcsolati erőszaktól érintett ügyeket máshogyan kezeli, mint egyéb betegeit. Ez ugyanis elmondása alapján befolyásolja a helyzetértékelését. Az ilyen eseteket kanalizálja a NANE felé, krízisintervenciót végez, eseteinek 10-15%-a érintett ebben a kérdésben. A NANE egyesület munkatársa is megszólalt a tárgyaláson, mivel az egyesület a fent említett orvos betegdokumentációjában számtalanszor említésre került. Meglepett a NANE munkatársa által hozott dr. (...) adata, ami szerint a pszichiátriai betegek 70%-a nő, akiknek 90%-a bántalmazott. Ennek alapján ugyanis, ha megszűnne a bántalmazás, akkor a pszichiátriai betegek női túlreprésentáltsága is megszűnne. A figyelmet pedig felhívták a bántalmazás számos fajtájára, ami jelen volt az adott kapcsolatban (eljárásjogi zaklatás, segítők leválasztására tett módszeres kísérlet, gazdasági erőszak, fizikai erőszak eszkalálódó nyomai).

MON 84 POLG (kötelező kórházi kezelés elrendelése)

4. Interjúk bántalmazott nőekkel a bírósági eljárás(ok) során szerzett tapasztalataikról

A Bíróságfigyelő program megvalósítása során a monitorozók szükségszerűen szűkebb fókuszú, egy-egy tárgyalásra vonatkozó megfigyeléseit kiegészítendő interjút készítettünk néhány olyan nővel, akinek bántalmazott volta házassági bontópere során, illetve a sérelmére elkövetett büntetőügyben kifejezetten szóba került a bíróság előtt. A különböző hatóságokkal és bíróságokkal való tapasztalataikról kérdeztük őket. Alább kilencüknek a bíróság(ok)ra vonatkozó beszámolójából idézünk.

1. Bella

„Egyszer nagyon megvert, ököllel, majdnem elszakadt a retinám. A bíró azt mondta, hiába a látlelet, bizonyítsam be, hogy ő ütött meg... Mondtam, hogy rendőrségi segélyhívás volt, bezárkóztam a ház másik részébe, onnan hívtam a rendőrséget. Kértem, hogy kérje ki ennek az iratait, de azóta sem értesítettek. (...) Úgy éreztem, hogy amikor a bántalmazással kapcsolatban odaadtam látleleteket, lesöpörte az asztalról. (...)

Várjuk az igazságügyi szakértői, elmeszakértői véleményt, ősszel lesz a következő tárgyalás. 2013 októbertől zajlik, és még semmire nem jutottunk, csak megállapították a gyermektartást, idén februártól.⁹”

2. Ildikó

„A rendőrök azt mondták, hogy azonnal nyugodjunk meg, béküljek ki a férjemmel, mert ha nem, szólnak a gyámhatóságnak és elveszik tőlünk a gyerekeket! (...) Miután a rendőrök távoztak, a férjem szinte vérszemet kapva, a lakásba felérve azonnal folytatta a bántalmazásomat röhögve. Közölte: na ugye, hogy még a rendőrök se hittek neked, mert hülye vagy?! ... üvöltött, a gyerekek sírtak. Én nagyon féltem, azt hittem, most fog megölni és ijedtemben próbáltam a vonalas telefonon hívni a rendőröket sírva, de ahányszor felemeltem a telefonkagylót, a férjem kirántotta a kezemből, és visszatette, illetve kihúzta a csatlakozót, közben végig gúnyos megjegyzéseket tett rám. Amikor látta, hogy nem adom fel és majdnem sikerül a csatlakozót visszadugnom, akkor hátulról elkapta a karomat, hátra kicsavarta és megszorongatta úgy a mellkasomat, hogy nem kaptam levegőt nagyon sokáig, azt hittem eltöri a bordámat a bal oldalon. Sokáig így szorongatott amíg össze nem estem, mert egy pillanatra elájultam, elsötétült előttem a világ. Zúzódásom is keletkezett ekkor, röntgenfelvétel is van róla.

Felkerestem a családgondozót, aki végighallgatott, majd közölte velem, amikor mondtam, hogy elköltözöm a szüleimhez, hogy csak úgy nem mehetek el, nem vihetem el a gyerekeket, ezt be kell jelentenie a férjemnek és majd csak utána. Szó szerint, sírva könyörögtem, ne tegye, hisz akkor nem fog elengedni, illetve maximum csak engem, de a gyerekeket nem vihetem magammal, és további balhé várható.

⁹ „Ősszel”, „idén”: 2015.

Utána mindenért feljelentett.

Nem tudtam őket hivatalosan iskolába járatni, mert nem járult hozzá, ezért csak iskolát látogattak szeptembertől november végéig az új lakóhelyünkön. Ezek után a ... bíróság ideiglenes elhelyezéssel elvette tőlem a gyerekeket, és jelenleg az apánál vannak.

Jövő héten büntető tárgyalás lesz. Ahol én is vádlott vagyok, amikor megvert..."

És ami a tárgyalások jegyzőkönyveiből kiderül:

Ildikó és férje Budapesten élt. Két gyermekük van. A lakásuk egy házrész: egy házban éltek Ildikó férjének a szüleivel. A tanúk által elmondottak alátámasztják, hogy Ildikót fizikai bántalmazás, de gazdasági erőszak is érte: a férje rendelkezett a család pénzügyei felett, kontrollálta a vásárlásaikat, verbálisan bántalmazta. Amikor a fent leírt bántalmazás után gyermekeivel a szüleikhez, egy vidéki városba költözött, ott is talált munkát. Bölcsődei csecsemőgondozóként a nettó fizetése éppen csak 90.000 Ft volt. A férje, aki vidéki tartózkodásuk alatt is tarthatta a kapcsolatot a gyerekekkel és rendszeresen látogatta őket, nem járult hozzá, hogy ott iskolába járjanak, ezért csak iskolát látogathattak. Aztán egyszer csak egy kapcsolattartási alkalom után magánál tartotta a gyerekeket, akik így a korábbi iskolájukba jártak újra, és Ildikó egy ideig nem is láthatta őket. A tanárok véleménye szerint a gyerekek jól érezték magukat régi barátaik között. Mivel a tanúvallomások alapján a bíró nem tudhatta eldönteni, ki alkalmasabb a gyereknevelésre, ugyanakkor viszont egyértelmű volt, hogy a gyerekeket a régi otthonukban az apa Ildikóénál jóval magasabb fizetéséből tartja el, és a régi iskolájukba is járhatnak, Ildikó viszont rászorult a szülei segítségére a gyerekek felügyeletében, mert minden második héten délután 6 óráig dolgozott a bölcsődében, ezért próbált hozzájuk vidékre költözni, a gyermekek elhelyezésének meghatározásakor az apa magasabb fizetése volt a döntő szempont, illetve az, hogy az ő szülei melletti lakásból kellett Ildikónak elmenekülnie, és hogy ő lakott ott, ahol a gyerekek korábban iskolába jártak. A gazdasági erőszak tehát a bíróság segítségével folytatódott: Ildikónak esélye sem volt rá, hogy új életet kezdjen a gyermekeivel. A tárgyaláson Ildikó apósa mint tanú azt mondta: „el kell, hogy mondjam, volt, hogy az alperesnek egy évben három munkahelye is volt”. Ildikó így válaszolt: „Ennek az az oka, hogy amikor a gyerekek betegek voltak, mindig nekem kellett otthon maradnom, a felperes soha nem volt hajlandó otthon maradni.” Ezt nem is cáfolta senki. Ildikó tehát hiába tűnik kifejezetten talpraesettnek, olyan nőnek, aki egy évben háromszor is talál munkát, illetve akkor is, amikor a gyermekeivel vidékre menekül az őt egyre súlyosabban bántalmazó férjétől, *elsősorban vagy pusztán gazdasági okokból a bántalmazó apa kapta meg a gyermekeik feletti felügyeleti jogot.*

3. Enikő

„A bíró azt mondta: ha ő azt hallja, hogy a gyerek nem akar az apjával menni a láthatásra, engem megbüntet, mert ez azt jelenti, hogy én a gyerekek ellen nevelem az apát.

A bíróságon két ügy indult a két bántalmazás miatt, aztán a kettőt összevonták. Az első másfél évben a férjem nem jelent meg a tárgyalásokon (nem volt semmi retorzió, elhalasztották a tárgyalásokat). (...) Az utolsó tárgyaláson a bíró megzsarolt: vagy visszavonom a feljelentést, vagy az egyik ügyben engem, a másik ügyben a férjemet fogja elmarasztalni (mivel ő előállt egy tanúval, aki azt vallotta, hogy én bántalmaztam őt, és feljelentett személyi szabadság megsértése miatt). Innentől nem volt választásom, visszavontam a feljelentést. A rendőrség pedig lezárta a nyomozást, nyilvánvaló volt, hogy ez blódség. Volt valami hangfelvétele, amin én azt mondtam, hogy verekedtünk, nem ő bántott. Több százezer forintért kérhetek szakértőt, hogy vizsgálja meg. Nekem akkor már elegendő volt, amikor a bíró fenyegetett, hogy az elsőben engem mond ki bűnösnek, ezért vonjam vissza a másodikat... (...) Nem tudom, mit mondtam azon az éjszakán: hívtam a szüleimet és az öcsémet, sírtam, rendőrséget hívtam. A büntetőügyben a bíró azt mondta: vonjam vissza, egy diplomás nőnek miért van erre szüksége, miért nem tudjuk rendezni egymás között... A válóperben nem voltak hajlandók tudomást venni a bántalmazásról, a folyamatban lévő büntetőperről, látletekről. Az első bíró megfenyegetett, hogy mivel nincs hivatalos ítélet, rágalmazásnak minősül, ha a tárgyaláson a bántalmazásról beszélek. Amúgy is: visszavontam a feljelentést, ne akarjak ugyanezekkel előállni.

A gyermekelhelyezés lezárult, a vagyonmegosztás folyik. Több háza is van, de minden tulajdona az apja nevére került, a fizetését (ami elég sok) zsebbe kapja. Nekem tanári fizetésem van. Perel a 44 m²-es lakás feléért. A bíróság lakáshasználati díjat ítélt meg erre a 44 m²-re, ahol nevelem a három gyerekünket. 7-8 milliót követel. Ő a gázóra tulajdonosa. Tavaly télen elromlott, és nem tudtam semmit intézni. A bíró felszólította, hogy adjon meghatalmazást, de csak olyat adott, ami szerint anyagi ügyben nem intézkedhetem. Az ügyvédem szerint még 3-4 évig húzódik. Felejtsem el, hogy az igazság a lényeg..."

4. Fanni

„A bíró bizonytalan hangulatot teremt, eleve nem enged szóhoz jutni, mindenért rám szól. Az első tárgyalás végén azt mondta: 'ugye anyuka tudja, hogy az a legjobb a gyerekeknek, ha látja az apját?' (Miután az apa 7 hónapig nem jelent meg a láthatásokon.) Azt is mondta a tartásdíj miatt indult végrehajtásról: 'látom, végrehajtás is indult az ügyben, ez nagyon rossz dolog'. A tárgyalások kb. felén egy szót sem szólhattam, nem is reagálhatok arra, amit a bántalmazó mond. Úgy látom, egyáltalán nincs képben, nem is ismeri az ügyet. A bántalmazó ügyvédje megalázóan beszél rólam, ezt a bíró hagyja és nem engedi, hogy reagáljak. Azt érzem, hogy legitimálja, elfogadja, nem vizsgálja a bántalmazó hazugságait, nem néz utána dolgoknak, nem olvassa el a dokumentumokat, következetlen.”

5. Erzsébet

„A válóper alatt is elmondtam, hogy történtek bántalmazások az együttélésünk alatt, és emiatt is kérem, hogy ne vihesse magával a gyerekeket a láthatások alkalmával, de valahogy a bíróság ezt igyekezett nem figyelembe venni. (...) Én azt tapasztaltam, hogy amikor valamelyik hivatalos szerv, hatóság tudomást szerzett a bántalmazásról, akkor először az ügyintézők behúzták a féket, mert ugye akkor ezzel kezdeni kéne valamit. Viszont azt láttam, hogy nem mernek.

Például, mikor 2010. februárban kihívtam a rendőröket, mert megütött a volt férjem (ez volt az egyetlen alkalom, amikor ezt meg mertem tenni), akkor azt mondta a rendőr, hogy ő most elrendelhetné a távoltage tartást, de nem meri, mert nem tudja a férjemet meghallgatni, ugyanis mikor a volt férjem meghallotta, hogy telefonálok, azonnal elhagyta a lakást. A rendőr nem mert elrendelni a távoltage tartást, mert azt mondta, hogy őt túlkapásért elővehetik, és különben is jobban járok, ha nem ezt tesszük, mert ha hazajön, utána még jobban megver engem vagy a gyerekeket, hanem inkább másnap menjek ügyvédhez és adjam be a válópert. Én nem tudtam, mit tegyek, ezért hallgattam rá. És be is adtam a válópert.”

6. Kinga

„Minden bántalmazás a gyerekek előtt történt. Volt, hogy a gyerek a karomban volt, és vele együtt lökött el. Van, hogy megpofozza a gyerekeket és ordibál velük. (...) Ha tájékozottabbak lennének a családon belüli erőszak témájában. Ha ismernék ezt a jelenséget, le tudnák állítani a bántalmazót, és meg tudnák védeni a bántalmazottat. Volt olyan, hogy a kisgyerek ordított, félt az apjától, de a rendőrség azt mondta, köteles vagyok átadni láthatásra.

A bíró nem enged szóhoz jutni. Amikor feljelentés, panaszt teszek, meghallgatják, de aztán megszüntetik az eljárásokat. (Pl. késsel hadonászott a férjem, de megszüntették az eljárást azzal a kifogással, hogy nem mondtam, hogy szúró mozdulatot is tett.)

Találkoztam elutasítással írásban, a bíróságon szóban, hitetlenkedéssel a bíróságon (ahogy átfogalmazza és magnóra rögzíti, a hangneméből érzem, és abból, hogy a döntéseivel nem véd meg). Nyílt áldozathibáztatással csak a férjem ügyvédei részéről és a kollégái részéről találkoztam. Azzal találkoztam minden hatóságnál, hogy kétoldalú konfliktusnak látják a problémát, tőlem várják a megoldást, hogy üljek le a bántalmazóval, egyezzek meg, pedig ez lehetetlen.”

7. Anna

Kivonat a férje elleni vádiratból (az ügy iktatási száma 2013-as, a vádirat kelte 2015. évi):

A sértett sanyargatásával elkövetett személyi szabadság megsértésének büntette és más bűncselekmény miatt.

2012 ...-én az ágyban fekvő nő sípcsontjára vetette magát, a haját kezdte el rángatni, tépni. Az arcán egy alkalommal megütötte, 8 napon belül gyógyuló sérülés. 2012. ...-tól kb. három heti rendszerességgel „nevelő jelleggel összecsomagolta” a nőt. 100 kg-os testsúlyával ráült a 60 kg-os nőre, kezét és lábát lefogta, hogy a sértett ne tudjon megmozdulni, majd 3-4 percig így tartotta, amíg a nő nyugodtan nem feküdt. Azután elengedte. 2012. ... A hajánál fogva a földre rántotta, leszorította, beletérdelt a sértett oldalába a gyomor és a borda között, 2-3 percig ebben a helyzetben tartotta. Felkar és comb zúzódások, 8 napon belül gyógyuló sérülések. Rendőri intézkedés volt, a nő joghatályos magánindítványt terjesztett elő. 2013. ... A sértett rendőrt akart hívni. A férje nem adta elő a telefonját. A nő a szomszédba akart menni, de a férje ellökte az ajtótól és azt belülről bezárta. A férfi hátulról megfogta a törzsét,

kezét leszorította, arccal előre a földre lökte, két foga kitört. Az arcon lágyszöveti zúzódások, alkari zúzódás (férfitenyér kiterjedésű vérömleny). 8 napon belül gyógyuló sérülések. Ekkortól a sértett elköltözéséig: napi fenyegetések (fizikai támadás, fogai kitörése, ha feljelentést tesz ellene). 2013. ...-án barátai segítségével az iker gyermekekkel elköltözött.

Vád:

- sértett sanyargatásával folytatólagosan elkövetett személyi szabadság megsértése büntette;
- könnyű testi sértés vétsége,
- zaklatás büntette.

Indítvány: a bíróság a vádlottat halmazati büntetésül határozott idejű szabadságvesztés büntetésre ítélje, végrehajtási fokozat: börtön.

Miközben folyt a gyermekelhelyezési per, a büntetőeljárás nyomozati szakban volt, majd megszületett a fenti vádirat; az ügyészség letöltendő börtönbüntetés indítványozott.

„A bíró az apának a vádirathoz kapcsolódóan egyetlen kérdést sem tett fel. Tőlem megkérdezte: tudatosan vagy tudattalanul érzek-e magamban motivációt, hogy az apa láthatását ellehetetlenítsem, elszakítsam a gyerekeket az apjuktól? Mintha ez valami játszma lenne. Megkérdezte: van-e lelkiismeretfurdalásom a felügyelt helyzet miatt, mert lehet, hogy a puszta falakon nem lesznek képek, gyerekrajzok sem... És neki nem volt lelkiismeretfurdalása?”

Ahogy több esetben, itt is megjelent a gazdasági erőszak is: *„Még egy normál gyermekelhelyezésben is megkérdőjelezem a bíróság szerepét, hogy hagyhat egy kétcecsemős édesanyját évekig gyerektartás nélkül? Ikreket egy nagymamára sem lehet bízni. Ha egy hétig bölcsődében vannak, utána két hetet itthon... Egyikük asztmás, az ő gyógykezelése is jelentős összegbe kerül. A házassági perben elmondtam, hogy pénzt egyáltalán nem kaptam tőle, a gyermekek ellátását a családi pótlékból és a GYED-ből oldottam meg, valamint édesanyám segítségével. Amikor jövedelemigazolást kellett benyújtania, egy olyan papírt adott be, amelyen nem szerepel sem pecsét, sem aláírás. Én bizonyítani próbáltam. Ingatlanok vannak a nevén, kérdezzék meg, milyen autóval jár, a munkahelyén, hogy valójában mennyit kap, ki fizeti a telefonszámláit. Nézzék meg a nevén levő ingatlanokat, a hiteleit... Csak a hitelei, a bérleménye, a rezsije a többszöröse havonta annak, amiről papírt hozott. De ő minimálbérből él. A gyerektartás 20-20.000 Ft lett az ikrek után. Persze minden kapcsolattartás alatt tízezreket költ el. A bíró erre megkérdezte: de hát érthető, hogy mindkét szülő a maximumot akarja megadni a gyerekeknek. De hát minimálbérből? Ha a jogalkalmazó nem alkalmazza a jogot, akkor én mit csináljak? Mekkora felelősséget rónak az anyára? Előadtam, hogy a korábbi 20 hónap alatt a számlák kimutatása szerint, és ezeket mellékeltem (ezek orvosi, kórházi, gyógyszertári, ruházkodási, ételmezei, közlekedési, lakhatási számlák), ötmillió forint kiadás keletkezett, melyhez az apa ez időszak alatt 800.000 Ft gyermektartásdíjjal járult hozzá. És most egy ideiglenes végzésből idézek: Ebben a körben utal arra a bíróság, hogy a felperes személyes előadása szerint az alperes a gyermekek tartásának költségeihez az együttélésük során sem járult hozzá, akkor a mostanihoz közel azonos jövedelemből biztosította a gyermekek szükségleteit. Indítványoztam, ... mivel ez a két*

éves pertartam alatt a mai napig nem történt meg, a saját jövedelme megfelelő (munkaviszony kezdete, munkakör, nettó-bruttó-levonás, munkaviszony határozott/határozatlan, havonkénti bontásban) igazolására kötelezését. Sételmezem, hogy mindeddig egy bizonyításra alkalmatlan, nem hiteles, aláíratlan bérjegyzéket adott be, két év alatt, és ezt a bíróság sehogyan sem kifogásolta, nem szankcionálta.”

8. Ilona

„A nevelési tanácsadóban, ahová a lányokat vittem, a pszichológusnő azt mondta, hogy nekem kell megtanulnom ezt a helyzetet kezelni... és az sérti az apa személyiségi jogait, ha diktafonra felveszem, ahogy ordibál velem... A bíróról (...) dióhéjban az a tapasztalatom, hogy ha a párkapcsolati erőszakról kezdek beszélni, úgy néznek rám, mintha a Marsról jöttem volna.

A bíróság érzékeny volt arra, hogy elvitte a gyerekeket napokra és nem vitt ruhákat, hogy betörte az ajtót. Azt nem tudtam megmondani, hányszor törte be az ajtót. Ha bármire azt mondtam, nem tudom, a bíró húzta a száját, ránézett az írnokra, félelmet keltett. Ha nem válaszoltam valamire azonnal, rögtön hozzátette: „Érti a kérdést?” Tehát amint erről lett szó, furán viselkedett. Megkérdezte: bántotta a gyerekeket? Nem, fizikailag nem. Akkor rendben van. Nehezen mennek vele, a kicsi sír, amikor megjönnek, akkor távolságtartók. Egy hét eltelik, amíg felszabadulnak és rohangálnak.

7-re hozza őket, ők nem tanulnak, a tanulásra olyankor nem jut idő. Látom, elég annyit mondania, hogy hümm, és gyorsan megtesznek mindent. A bíró azt mondta: hát kell valami tekintély.”

9. Adél

„A bíró nem segít, bagatellizál, nem engedte, hogy a tanú beszámoljon a bántalmazásról, nem vette jegyzőkönyvbe, nem mondta diktafonra, amit erről mondtunk. A nevelési tanácsadóban (...) azt mondják, konfliktusaink vannak, nem azt, hogy bántalmazás, ez okozza a gyerekek problémáit. A bíró mindent tudott, bizonyítékok voltak, de értetlenkedett, mi miatt nem tudjuk együtt nevelni a gyerekeket. Csak a fizikai erőszakot veszi figyelembe, és azt se hiszi el hogy megtörtént. Késve hoz döntéseket. Csak legyintett arra, hogy családon belüli erőszak.”

Ahogy a monitorozás tapasztalatai is mutatják, a bántalmazott nők szempontjából Magyarországon jelenleg a jogszolgáltatás nem esik egybe az igazságszolgáltatással.

5. Az út előre: jó gyakorlatok követése, kidolgozása és megvalósítása

Az Isztambuli Egyezmény

Az Európa Tanács Egyezménye a nők elleni és a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról, közismert nevén az Isztambuli Egyezmény az első jogilag kötelező erejű eszköz, amely a nők elleni erőszak leküzdésének átfogó megközelítését és szabályozását teremti meg; a családon belüli erőszak megakadályozása, az áldozatok védelme és az elkövetőkkel szembeni büntetőeljárás áll a középpontjában.

Célja az is, hogy változtasson az emberek attitűdjein és gondolkodásán. Felhívást tartalmaz a férfiak és nők közötti egyenlőség elérésére, mivel a nők elleni erőszak a férfiak és nők közötti, a kultúránkban elfogadott társadalmi egyenlőtlenségben gyökerezik.

Az egyezményhez való csatlakozás lehetőségét 2011. május 11-én, Isztambulban nyitották meg. 2015 márciusáig 37 ország írta alá a konvenciót; 2014. augusztus 1-jén lépett hatályba.

Az Egyezmény megállapítja, hogy a nők elleni erőszak az emberi jogok megsértését jelenti. Ezt azt jelenti, hogy az államok felelőssé tehetőek azért, ha nem adnak a jelenségre megfelelő választ.

Az egyezmény úttörő módon megállapít egy sor bűncselekményt: többek között a fenyegető zaklatást, a kényszerabortuszt és a kényszersterilizálást. Ez azt jelenti, hogy az államoknak fontos, korábban jogszabályokban nem szereplő bűncselekmény-kategóriákat kell megállapítaniuk. Minden illetékes állami szerv és az áldozatokat segítő szolgálat bevonását sürgeti annak érdekében, hogy a nők elleni erőszak és a családon belüli erőszak ellen összehangolt módon lépjenek fel, vagyis az állami szervek és a civil szervezetek dolgozzák ki az együttműködés leghatékonyabb módját.

Azt az egyértelmű üzenetet közvetíti, hogy a nők elleni erőszak és a családon belüli erőszak nem magánügy. Éppen ellenkezőleg: a családon belül elkövetett bűncselekmények különösen traumatizáló hatása miatt súlyosabb büntetést lehet kiszabni az elkövetőre akkor, ha az áldozat házastársa, élettársa vagy családtagja.

Az Egyezmény által meghatározott legfontosabb feladatok:

Megelőzés

- azoknak az attitűdöknek, nemi szerepeknek és sztereotípiáknak a megváltoztatása, amelyek a nők elleni erőszakot elfogadhatóvá teszik;
- az áldozatokkal dolgozó, velük találkozó szakemberek képzése;
- az erőszak különböző formáinak és azok traumatizáló voltának tudatosítása;

- az egyenlőséggel kapcsolatos kérdések kapjanak helyet a tananyagban az oktatás minden szintjén;
- együttműködés a civil szervezetekkel, a médiával és a magánszektoral a közvélemény elérése érdekében.

Védelem:

- gondoskodni kell arról, hogy az áldozatok szükségletei és biztonsága álljanak minden intézkedés középpontjában;
- szakosított támogató szolgálatok létrehozása, amelyek feladata orvosi, pszichológiai és jogi segítségnyújtás az áldozatok és gyermekeik számára;
- elegendő menhelyi férőhely-kapacitás kiépítése és ingyenesen, a nap 24 órájában hívható segélyvonal létrehozása.

Bűnüldözés:

- gondoskodni kell arról, hogy a nők elleni erőszakot bűncselekménnyé nyilvánítsák és megfelelően büntessék;
- gondoskodni kell arról, hogy az áldozatok a kivizsgálás és a bírósági eljárások során kiemelt védelmet kaphassanak;
- gondoskodni kell arról, hogy a rendvédelmi szervek azonnal reagáljanak a segítség-hívásokra, és megfelelően kezeljék a veszélyes helyzeteket.

Monitorozás:

- különleges monitorozó mechanizmus kiépítése az egyezmény végrehajtásának biztosítására: egy szakértői csoport (a GREVIO) feladata annak a biztosítása, hogy az államok betartsák az egyezmény előírásait, ezzel garantálva annak hosszú távú eredményességét.

Valamennyi területen egy sor konkrét intézkedést irányoz elő, és kötelezettségeket határoz meg a nők elleni erőszakról való adatgyűjtéssel és az ezzel kapcsolatos kutatásokkal kapcsolatban is (11. cikkely).

Az egyezmény a nők elleni erőszakot az emberi jogok megsértésének és a hátrányos megkülönböztetés egy formának tekinti (3(a) cikkely). Az országoknak kellő gondossággal kell eljárniuk az erőszak megelőzése, az áldozatok védelme és az elkövetőkkel szembeni büntető-eljárás megindítása érdekében (5. cikkely). A szerződés továbbá nevesít számos, a nők elleni erőszak kategóriájába sorolandó cselekményt. Az egyezményt ratifikáló országoknak számos cselekményt kell büntethetővé tenniük, köztük a lelki erőszakot (33. cikkely); a zaklatást (34. cikkely); a fizikai erőszakot (35. cikkely); a szexuális erőszakot, beleértve az erőszakos közöszlést, és határozottan kiterjesztve minden másik személlyel történő, nem konszenzuális, szexuális természetű cselekményre (36. cikkely); a kényszerházasságot (37. cikkely); a kényszerabortuszt és a kényszersterilizálást (39. cikkely). Az egyezmény kimondja, hogy a szexuális zaklatás „büntetőjogi vagy egyéb jogi szankció” tárgyát kell hogy képezze (40. cikkely).

Az Európa Tanács nemek egyenlőségével foglalkozó bizottsága az Egyezmény elfogadása után áttekintést készített a nők elleni erőszak felszámolására tett tagállami erőfeszítésekről. A bizottság egyéb megállapításai mellett úgy találta, hogy Magyarország egyike annak a két uniós tagállamnak, ahol a rendőrök nem kapnak külön rendszeres szakmai képzést arról, hogyan lépjenek fel a nők elleni erőszak esetén, miként avatkozzanak be ilyen esetekben, vagy milyen módon akadályozzák meg az erőszakot.

Integrált védelem a nemi alapú erőszakkal szemben: a spanyol modell

A NANE és a PATENT Egyesület háttéranyaga az általunk a szabályozás terén követendő példának tekintett *2004. évi spanyol integrált védelem a nemi alapú erőszakkal szembeni törvény* főbb büntetőjogi jellegzetességeit az alábbiakban foglalja össze¹⁰:

A törvény preambuluma leszögezi, hogy a nők elleni férfierőszak a diszkrimináció egyik formája, a nők és férfiak közti egyenlőtlen hatalmi helyzet kifejeződése. A törvény célja, hogy fellépjen a nők elleni, házastárs vagy partner által elkövetett erőszakkal szemben. Ennek eszközei:

1. A nők elleni erőszakra specializált bíróságok (polgári és büntető ügyekre kiterjedő hatáskörrel).
2. "Pozitív diszkrimináció" alkalmazása: a nők elleni férfierőszak körébe eső bűncselekmények szigorúbb büntetése.
3. Teljeskörű védelem a jelenlegi, illetve korábbi partner által elkövetett erőszakos cselekményekkel szemben. E körben büntetendőek:
 - a) a testi és lelki épség elleni cselekmények, mint az emberölés, könnyű és súlyos testi sértés, reprodukciós önrendelkezési jogok megsértése;
 - b) az erkölcsi integritás elleni cselekmények (rendszeres fizikai és lelki bántalmazás);
 - c) a szabadság elleni cselekmények, mint a fenyegető zaklatás, fenyegetés, kényszerítés;
 - d) a szexuális önrendelkezési jogokat sértő cselekmények;
 - e) bármely egyéb cselekmény, amelyet erőszakkal vagy megfélemlítéssel követnek el.
4. Szankciók: letöltendő szabadságvesztés büntetés, távoltartás, fegyverviselési tilalom.

Kutatásunk tapasztalatai alapján kiemeljük a nők elleni erőszakra specializált bíróságok jelentőségét; s első lépésként visszatérünk arra a korábban tett javaslatunkra, hogy a párkapcsolati erőszak, a családon belüli erőszak mint valamely ügy minősítő adata, legyen jelen a lajstromozástól a bírói ügyfeldolgozáson keresztül a statisztikáig nyilvánosan és közérthetően, integrálva, egymáshoz kapcsolva a bűncselekmény elkövetése esetén zajló

¹⁰ <http://nokjoga.hu/sites/default/files/filefield/2012-nane-patent-sui-generis.pdf>

büntetőeljárást és a párhuzamosan vagy ez után zajló polgári (házassági, gyermekelhelyezésre, felügyeletre vonatkozó) eljárásokat.

Szakmai módszertani útmutató a párkapcsolati erőszak elleni hatékony fellépésre

Javasoljuk egy **ilyen útmutató kidolgozását külön a bíróságok számára**. Ennek alapját képezhetné a NANE és a PATENT Egyesület kiadásában, jogászok (ügyvéd, ügyész, bíró), szociális munkás, pszichológus, rendőr, pedagógus, gyermekvédelmi és gyámhatósági munkatárs, anyaothont és bántalmazottak számára segélyvonalat vezető és abban dolgozó szakemberek bevonásával, együttműködésük eredményeként összeállított, 2012-ben megjelent kötet bíróságra vonatkozó 8. fejezete.¹¹

Ez információt nyújt a partnerkapcsolati erőszakkal kapcsolatos alapismeretekről, annak jogi és viselkedéses meghatározásáról, valamint a párkapcsolati erőszak során használt néhány taktikáról (pl. fizikai erőszak, szexuális erőszak, lelki erőszak, gazdasági erőszak, a gyerekek felhasználása az áldozat irányítására). Az alapismereteket leíró részben kitér a partner feletti állandó ellenőrzésre és annak hatására, amely erőteljesen befolyásolja a bántalmazó és a bántalmazott viselkedését is a büntető- vagy polgári peres eljárások során; a partnerbántalmazás mögött álló társadalmi felhatalmazás tényezőjére; a partnerbántalmazás gyerekekre gyakorolt hatására; a partnerbántalmazás folyamatjellegére, valamint a felek egyenlő felelőssége, illetve a „kölcsonös” bántalmazás mítoszára.

Egyik alfejezete a családon belüli erőszak szabályozatlan fajtáit írja le: többek között a fenyegető zaklatást, illetve a jogi zaklatást, ami a volt partner értelmetlen és alaptalan jogi procedúráknak való rendszeres alávetését foglalja magában (eljárások kezdeményezése gyámhatóság, adóhatóság, egészségbiztosítási intézmények előtt, törvényességi felügyeleti eljárás indítása, stb.), a Büntető törvénykönyvben nem szabályozott szexuális zaklatást, a gazdasági erőszakot (nincs pönalizálva a családi kassza kisajátítása, a munkavállalás ellehetlenítése, a gyerekek után járó állami juttatások kisajátítása, az adósságfelhalmozás; illetve a hatóságok a tartás összegét nem a tartásra kötelezett valós vagyoni viszonyai, hanem bizonyítható „jövedelme” alapján állapítják meg), a bántalmazás folyamatjellegének figyelmen kívül hagyását – azt, hogy az egyszeri esetek szeparált elbírálása gyakran azt eredményezi, hogy nem tudnak különbséget tenni elkövető és áldozat között.

További problémát jelent, hogy az egymáshoz időben viszonylag közel eső bűncselekményeket a bíróság egyesíti, ám ugyanolyan enyhe szankciót szab ki, mint egyetlen cselekmény esetében. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a jogalkalmazás során láthatatlanná válik és büntetlenül marad a bántalmazás jelentős része.

¹¹ Az ebben szereplő ajánlások egyik alapja a washingtoni legfelsőbb bíróság bíróképző anyaga: Washington State Gender and Justice Commission (2006).

Bár a jogalkalmazónak korlátozottak a lehetőségei arra, hogy ezeket a jogsértéseket büntesse, nincs olyan törvény, amely tiltaná, hogy figyelembe vegye azokat a jog által büntetendőnek rendelt cselekmények súlyának megítélésekor, illetve annak megállapításakor, hogy ki bántalmazott kit, kinek lehetett oka önvédelemre, állhatott-e valaki egy másik személy kényszere, pszichológiai nyomása alatt, hogy bűncselekményt kövessen el. Polgári ügyekben – így válás, szülői felügyeleti jog rendezése, gyerekelhelyezés, kapcsolattartás esetében – pedig a jogalkalmazó az erőszak itt felsorolt teljes skáláját figyelembe veheti.

Az Útmutató kitér a partnerbántalmazás okaira, a bántalmazók kontrollvágyára és ennek hatására az érintett gyermekekre is. Részletezi a bántalmazottak jellemző viselkedési mintá-zatait a jogi eljárásokban (a *miért marad?* problémakörtől a félelem vagy a trauma, illetve az erőforrások hiánya kiváltotta viselkedésekig).

Egyik alfejezete a bántalmazó kapcsolatban élő gyerekek helyzetével foglalkozik. Kitér az útmutató a hamis váddal kapcsolatos kérdésekre; a partnerkapcsolati erőszak megjelenési formáira a polgári bíróságokon (házasság felbontása, megelőző távoltartás, felügyelt kapcsolattartás kérése, megegyezés megváltoztatására irányuló kérelem, szülői felügyeleti jog kérése, szülői felügyeleti jog / kapcsolattartás megváltoztatása iránti kérelem, elhúzó-dó vagyonmegosztási per, stb.), és ajánlásokat fogalmaz meg többek között a szülői felügyeleti jogról, a gyerekelhelyezésről és a tartásdíjról döntő bírák számára.

Végül kitér a családon belüli erőszak elleni fellépés egyéb polgári jogi eszközeinek alkalmazására (hozzátartozók közötti erőszak kötelező bírói jelzése a gyámhivatal felé), valamint az ideiglenes intézkedésre: a kapcsolattartás megvonása, szünetelése, vagy felügyelt, ellenőrzött kapcsolattartás szabályozása, a szülői felügyeleti jog megszüntetése, a gyerekelhelyezés és annak megváltoztatása, a kizárólagos lakáshasználati jog és a lakás kiürítése mind olyan döntések, amelyek ideiglenes intézkedéssel és ítélettel is meghozhatók. (Az ideiglenes intézkedés hatékony és szükséges jogvédelmi eszköz, mert ez esetben a hosszadalmas bizonyítási eljárás folytán bekövetkező időmúlás hátrányos körülmény.)

Mindezek képzéseken, szemináriumokon való átgondolása azt szolgálná, hogy a nemi alapú erőszakos bűncselekmények megszüntetése érdekében a bíróság működése kifejezze a társadalom elítélését az ilyen bűncselekmények esetében; hogy megvalósuljon a speciális prevenció mellett a generális, mások, az egész közösség tekintetében érvényesülő prevenció is, és hogy az állampolgárok tudatossága is növekedjen az ilyen bűncselekmények veszélyességéről, valamint hogy az elkövetők fair büntetést kapjanak. S emellett a polgári perekben, különösen amennyiben ezek gyermekeket is érintenek, a bírók vegyék figyelembe a bántalmazók bántalmazó voltát.

Egy Szarajevóban 2014-ben kiadott, kilenc bíró részvételével összeállított kézikönyv (*Judicial Benchbook. Considerations for Domestic Violence Case Evaluation in Bosnia and Herzegovina*. Sarajevo, 2014) többek között azt javasolja:

a zaklatás is legyen súlyosító körülmény kapcsolati erőszak esetén, mert extrém féltékenységet jelezhet, illetve azt, hogy elkövetője megpróbálja megakadályozni, hogy az áldozat elhagyja; fontos látni, hogy ez a viselkedés arra utal: az elkövető kifejezett erőfeszítéseket tesz arra, hogy fenntartsa a kontrollt az áldozat fölött;

azt, hogy **az áldozat korábban segítséget kért** hatóságoktól (rendőrség, ügyészség, családsegítő) és olyan civil szervezetektől, amelyek családon belüli erőszak áldozatainak nyújtanak segítséget, **tekintsék a bántalmazás potenciális bizonyítékának, és esetenként súlyosító körülményként** vegyék figyelembe, mert annak valószínűségét jelzi, hogy folyamatos volt az erőszak, és az áldozat aktívan segítséget kért. A hatóságok / szervezetek / intézmények munkatársai adatokat, szakmai véleményeket szolgáltathatnak, ideértve a bizonyítékokat is az erőszak történetéről és az elkövető és az áldozat kapcsolatáról. Ezeket (a segítő szolgálatokat) és a háziorvost az ügyészség is kérdezze ki, illetve mellékelje írásbeli nyilatkozatukat.

Az ajánlások között szerepel az is, hogy **a bíróság ne vegye figyelembe az áldozat kívánságát**. „Nem ajánljuk, hogy a bíróság figyelembe vegye az áldozat attitűdjét, amikor meghatározza a családon belüli erőszak körébe tartozó erőszakos cselekmény szankcióját. A bíróságok feladata az, hogy a bűncselekmény súlyával arányos szankciót szabjanak ki, az általános ítélkezési szabályoknak megfelelően, és az áldozat kívánságai ily módon ellentmondásba kerülhetnek a megfelelő büntetés kiszabásával. Emellett az is fontos, hogy az áldozatok ne érezzék magukat felelősnek a kiszabott büntetésért. Mivel annak a kockázata is fennáll, hogy az elkövető megfenyegette vagy meg fogja fenyegetni az áldozatot, hogy kérjen enyhébb büntetést, vagy azt, hogy az ügyet zárják le, az áldozat attitűdje valószínűleg nem tükrözi a valóságban felmerülő összes körülményt. S ráadásul a bíróság feladata, hogy a családon belüli erőszakról kinyilvánítsa, hogy elfogadhatatlan társadalmi viselkedés, és nem a bűncselekmény áldozatáé. Így a büntető szankciók kiszabásának terhét egészében az ezért felelős intézményeknek, és nem a társadalom egyes tagjainak kell viselniük.”

6. Ajánlások

Új, 2015-16-ban zajlott kutatásunk alapján **fenntartjuk korábbi, 2013-14-es kutatásunk eredményeit áttekintve tett ajánlásainkat:** alapvető fontosságúnak tartjuk

- a **bírák képzését** a családon belüli és a párkapcsolati erőszak természetrajzát, működésmódját, dinamikáját illetően,
- a **tárgyalási jegyzék nyilvánosságát**, valamint azt, hogy a jogalkotó ezt akár **önálló bírósági adatkezelési törvényben szabályozza**, mert jelenleg a tájékoztatás gyakorlatilag kizárólag az ügyfelek informálására épül, az érintetteken kívüli laikus érdeklődésre a bíróságok egyáltalán nincsenek felkészülve; s a tárgyalások megközelíthetősége, a transzparencia szolgálja a nyilvánosságot;
- a **bántalmazó párkapcsolatokkal összefüggésben indult, valamint a hozzátartozók közötti erőszak bármely formájával összefüggő családjogi ügyekre vonatkozó speciális szabályok megalkotását**; a polgári perrendtartás kodifikációja során javasoljuk annak megfontolását, hogy **külön eljárásban foglalják össze – a házassági perek eddig meglévő rendszerét kibővítve – a családjogi ügyeket**, és ennek során **kiemelten szabályozzák a bántalmazó párkapcsolatokkal összefüggésben indult, valamint a hozzátartozók közötti erőszak bármely formájával összefüggő családjogi ügyek speciális szabályait**;
- a monitorozás **egyetemi oktatásba, továbbképzési tantervekbe** való integrálását;
- és a **monitorozás munkáját**.

*Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról, 2012. október 25.) 25. cikke külön kitér a **szakemberek képzésére**:*

*(1) A tagállamok biztosítják, hogy az áldozatokkal várhatóan kapcsolatba kerülő tisztoisелők, így a rendőrségi tisztoisелők és a bírósági alkalmazottak az áldozatokkal való kapcsolatuknak megfelelő szintű **általános- és szakképzést** kapjanak, annak érdekében, hogy növeljék az áldozatok szükségleteire fordított figyelmüket, továbbá pártatlanul, tisztelettel és szakértelemmel tudjanak velük bántani.*

*(2) A bírói függetlenségnek és az igazságszolgáltatási szervezet felépítésében az Unión belül fennálló különbségeknek a sérelme nélkül, a tagállamok felkérlik a büntetőeljárásokban részt vevő **bírák és ügyészek képzéséért felelős személyeket**, hogy tegyenek lehetővé általános és szakképzést is annak érdekében, hogy növeljék a bírának és ügyészeknek az áldozatok szükségleteire fordított figyelmét.*

A bírák és az ügyészek rendszeres és folyamatos képzése a családon belüli erőszak témájáról és a nők elleni erőszak más formáiról alapvetően fontos munkájuk hatékonyságának javításához. A magas szinten végzett bírósági munka alapeleme az egységes és következetes megközelítés, a tiszta, konzisztens és megalapozott esetkezelés.

Javasoljuk, hogy a bírák arra használják vezető szerepüket az igazságszolgáltatás rendszerében és a társadalomban általában, hogy proaktívan lépjenek fel, a pozitív társadalmi változások segítőiként, a családon belüli erőszak megelőzése és megszüntetése érdekében.

FÜGGELÉK: A monitorozást végző önkéntesek képzése

A projekt indulása után, 2015 áprilisában és májusában kétnapos képzést tartottunk Budapesten (képzettek száma: 23 fő), Szegeden (6 fő), Pécsen (10 fő), Miskolcon (4 fő) és Debrecenben (5 fő). Felhívásunkat más jogvédő szervezetek levelezőlistáin, a Patent Bíróságfigyelő Programjának blogján és egyetemi tanszékek (jogász, pszichológus és szociális munkás hallgatók) levelezőlistáin tettük közzé.

A képzéseket Spronz Júlia és Stummer Vera jogvédők, valamint Tóth Györgyi és Wirth Judit, a NANE Egyesület munkatársai tartották.

Mivel a budapesti képzésről sokan lemaradtak, 2015 szeptemberében újabb képzést tartottunk Budapesten. Ezen 15 fő vett részt. 2016 elején pedig még öt jelentkezőnek szerveztünk képzést, hogy ők is csatlakozhassanak az önkéntes monitorozókhoz.

Az önkéntes monitorozónak jelentkezők megismerkedtek a mindennapokban érvényesülő sztereotípiákkal, a strukturális erőszak fogalmával, az erőszak láthatatlanságának okaival, a párkapcsolati erőszak természetrajzával, statisztikai adatokkal, valamint a bíróságfigyeléssel kapcsolatos gyakorlati tudnivalókkal: a bíróságok megközelíthetőségétől a tárgyalási jegyzék fogalmáig és a tárgyalások menetéig.

Két önkéntesünk véleménye a képzésről:

Mivel a jogi karon tanulok, nem áll tőlem távol az igazságszolgáltatás világa, így egyből felkeltette a figyelmemet ez a felhívás. A képzés alatt rengeteg olyan információval bővült a tudásom, amiről eddig még nem hallottam. A képzés interaktív volt, tehát mindenki megtudhatta mások véleményét, és az élményeinket is megoszthattuk különböző játékok és feladatok keretein belül. A képzés alatt olyan dolgokról tanultunk, mint például hogy hogyan viselkednek a bántalmazók, milyen lelki sérelmek érik az áldozatot, mi az a poszttraumás stressz szindróma és hogyan lehet kezelni, illetve hogy mi az a „bolygó-elmélet”. Számomra igen hasznos volt ez a két nap, és nagyon szívesen ajánlom mindenkinek.

Kata (Szeged, 2015. május)

Nagyon érdekes volt a képzés tegnap, nagyon várom már, hogy mehessek! Végre valami, aminek értelme van, nem annyi, hogy csak az interneten posztolgatnak az emberek.

Orsi (Budapest, 2016. február)

A képzések lezajlása után levelezőlistákon és az önkéntes-koordinátorral való személyes találkozókon keresztül kommunikáltak egymással és a projekt megvalósulását segítő képzőkkel a monitorozni járó önkéntesek.